

PONRŠEK

PROLJEĆE 2011.

116



UVODNIK

Štovani štioče,

Sačinjavajući ovaj broj Tvojeg omiljenog fanzina, osjećao sam - ne prvi put! - kako odrađujem stari dug.

To se ponajprije tiče eseja Aleksandra Žiljka o filmu *Avatar*, koji je već sada, usuđujem se reći, postao neke vrsti klasik žanra SF-a. Nadalje, tu je priča nagrađena *Sfericom*, tj. pobjednica natječaja dječjih radova u kategoriji srednjih škola, a koja jednostavno fizički nije stala u broj posvećen vrijednom nam podmladku. Na posljetku, oprštamo se od Joanne Russ, nezaobilazne spisateljice kad je riječ o feminiziranju znanstvene fantastike.

Što dodati? U tijeku su pripreme za pohod hrvatske delegacije na Eurocon 2011., u Stockholm, pa nitko nema vremena za ritualnu *postsFeraKonsku depru*. Jednostavno, ljudi imaju posla. To uključuje i pripreme za sljedeći broj fanzina,

na engleskom jeziku (ako dobro zbrajam, bit će to četvrti broj na engleskom), što je uvijek dobra prigoda za promociju hrvatskih priča. Zato je i ovaj uvodnik nešto sažetiji.

A sad, na čitanje!

U Zagrebu, 25.05.2011.

"Parsek" na webu

<http://parsek.sfera.hr/>

i još:

<http://parsek.blog.hr/>

B.Švel

Emili Šegulja

TAJNA HRVATSKOG STONEHENGEA

1

Na ovom svijetu postoji i dobro i zlo. Postoje i oni koji su za dobro, kao i oni koji su za zlo. Mnogi misle da ima mnogo više zla. Ali ja vam mogu reći da to baš i nije tako. Jer, kad bi to bilo tako, mi koji smo za dobro već bi odustali od svega ovoga što se posve neprimjetno svugdje događa.

Moje ime je Aleksandra. Živim u Crikvenici. Imam petnaest godina i idem u prvi razred gimnazije.

Ja sam na strani svega što je dobro. Ja sam Sjena.

2

Sve je počelo jedne večeri...

"Laku noć, mama", rekla sam.

Ušla sam u sobu. Nešto nije bilo u redu. Pogledala sam oko sebe, ali nije bilo ničeg neuobičajenog osim osjećaja da se ovdje nešto čudno događa. Još neko vrijeme sam tako stajala i pokušavala pronaći nešto neobično, ali sam na kraju, kad ništa nisam pronašla, odustala od toga. Pretpostavila sam da to ima nekakve veze sa školom, možda kakvom zadaćom ili testom na koji sam zaboravila, ali mi se još uvijek vukao negdje duboko u mislima. Legla sam i odlučila ne opterećivati se time kad se već ne mogu sjetiti. Nema smisla ludjeti zbog nečeg čega se ne možeš ni sjetiti. I stvarno se nisam

opterećivala, za trideset sekundi sam već spavala čvrstim, dubokim snom.

Sanjala sam neobične, nepovezane stvari. Prvo nekakva livada s čudnovatim krupnim modrim cvjetovima posebnog slatkastog, ali svježeg cvjetnog mirisa. Zatim je livada oko mene nestala, a ja sam stajala u školskoj knjižnici u kojoj nije bilo baš nikoga, a vani je bio mrak. Pozornost mi je privukla pukotina u zidu, koja se jedva zapažala jer je odmah pokraj zida stajala polica za knjige. Otišla sam do pukotine. Nešto je bilo u njoj. Već sam pružila ruku, ali onda sam se sjetila da bi u njoj mogao biti i pauk ili neki drugi kukac. Povukla sam ruku, kad je nešto zasvjetlucalo u pukotini. Još uvijek u strahu od pauka potražila sam nešto čime bih mogla pročačkati po toj pukotini. Pronašla sam nečije ravnalo na stolu i počela kopati po pukotini. Nakon nekoliko minuta ispaо je presavinuti komad nekog žućkastog papira koji kao da je star nekoliko stoljeća. Baš kad sam ga htjela rastvoriti, ponovno je sve oko mene nestalo i na djelić sekunde se ukazao neki kameni krug. Izgledao je jako stvarno, baš kao i sve do tada. Ali, za razliku od svega ostalog, ovo mi je izgledalo nekako poznato, kao da sam to negdje već vidjela, ali se nisam mogla sjetiti gdje.

Probudila sam se.

Sat je pokazivao šest i dvadeset. S obzirom da sam trebala ustati na šest i trideset, isključila sam budilicu i ustala deset minuta ranije. Sna se nisam previše sjećala. Zapravo, sjećala sam se, kroz maglu, neke livade i knjižnice i toga da mi je sve izgledalo prilično stvarno. Dok sam se spremala za školu, uporno sam se pokušavala prisjetiti što se točno događalo, ali bez ikakvog uspjeha. Otišla sam u školu, normalno, kao i svaki drugi dan. Trčala sam na autobusnu stanicu, zatim smo moja prijateljica Dolores i ja pričale o najnormalnijim stvarima, pa zatim prvi sat, pa drugi i tako redom. Sve najnormalnije. Više se uopće nisam sjetila tog sna. Sve dok...

Dvanaesti mjesec. Vani je puhalo i kiša je lijevala k'o iz kabla. Bio je petak. Posljednji sat. Svi su zijevali i pospano držali glavu na rukama. Naslonjeni na klupe, svi smo se bavili svojim mislima.

"...ako se sjećate, jednom smo spomenuli i hrvatski Stonehenge, kameni tumul na Maklavunu, brdu u Istri..."

Kao da me netko u sekundi povukao natrag s kilometarske udaljenosti. Usredotočila sam se na ono što je profesorica govorila.

"Taj kameni tumul je star oko četiri tisuće godina, potječe još iz brončanog doba..."

Odjednom je sve imalo smisla. Sjetila sam se sna i onog kamenog kruga koji sam vidjela na djelić sekunde. To je bio taj tumul u Istri o kojem je profesorica govorila. Ali smisao tog sna ubrzo se ponovno izgubio. Što je s livadom i onim u knjižnici?

Baka mi je još kao malom djetetu uvijek pričala o snovima i govorila o nekim svojima. Govorila je da nam snovi, pogotovo oni koji

nam se čine stvarnim, ukazuju na nešto važno. Nikad prije nisam sanjala ovako nešto, pa i nisam previše razmišljala o tim pričama. Bakine priče su bile nevjerojatne, ali ipak samo priče. Sad mi se činilo drukčije. Postalo je nekako važno, a opet se pojavio i onaj neobični osjećaj kao da nije sve na svom mjestu, kao da mi je nešto promaklo.

"Dolores", dotaknula sam joj ruku, a ona se okrenula. "Možemo poslije škole u knjižnicu?"

"Još nisi nabavila lektiru? Pa kad je ti misliš pročitati? Znaš da sutra pita."

"Ne, imam lektiru, samo moram nešto pogledati. Idemo?"

"Može", rekla je, ne baš zainteresirana za to.

Ali ja sam jedva čekala da zvoni. Nisam mogla sjediti na mjestu. Morala sam pogledati između one police i zida. To možda nije bilo ništa, vjerojatno samo san, ali mi se činilo važnim. Morala sam provjeriti. Inače sam po prirodi bila strašno znatiželjna i oduvijek su me zanimale tajnovite čak i pomalo mračne stvari. I samoj mi se činilo prilično blesavo juriti u knjižnicu zbog nečega što sam vidjela u snu, ali uvijek sam potajno željela da se nešto ovakvo dogodi i sada jednostavno nisam mogla propustiti tu priliku. Previše me privlačila i nisam si mogla pomoći.

Kad je zvonilo, bila sam prva na vratima. Pojurila sam hodnikom kao vjetar. Skoro sam srušila nekoliko učenika, ali se nisam obazirala na to. Dolores je trčala za mnom i vjerojatno se pitala zašto trčim u običnu knjižnicu kao da mi život ovisi o tome.

"Daj, stani!", povikala je, "Čemu tolika žurba?"

"Pričat će ti poslije."

Pokucala sam i ušla.

"Dobar dan", rekla sam.

"Dobar dan. Izvolite", odgovorila je knjižničarka.

"Izgubila sam nešto. Samo bih htjela pogledati je li možda tamo", rekla sam pokazujući na onu policu do zida.

"Samo izvoli."

"Što ti je? Pa nisi bila ovdje već dva tjedna, stvarno misliš da je još uvijek tamo?", zbumjeno me pitala Dolores. Ništa joj nije bilo jasno.

"Pričat će ti poslije. Stani sad ovdje iza mene i pazi da me tko ne vidi."

"Zašto?"

"Nije važno. Samo napravi to. Molim te."

Dolores je stala iza mene kako sam joj rekla. Na licu joj se vidjelo milijun pitanja za koja sam znala da će mi ih postaviti čim izademo odatle.

Kleknula sam na pod i počela tražiti pukotinu. Duboko sam udahnula i pokušala ne misliti na ono što bi se moglo nalaziti između police i zida. Već sam mislila da ništa neću naći, kad mi je ruka pronašla udubljenje u zidu. Nije bila onako uočljivo kao u snu. Izvadila sam ravnalo i počela kopati po njoj. Par minuta sam pokušavala pronaći onaj papir, ali ništa se nije događalo.

"Aleksandra, ljudi nas čudno gledaju."

Mene za to stvarno nije bilo briga, ali sam zaključila da je ipak bolje poslušati

Dolores i otići prije nego privučemo pažnju. Spremila sam ravnalo i ustala.

"Jeste li pronašle to što ste tražile?", pitala nas je knjižničarka na odlasku.

"Nismo, očito sam to izgubila negdje drugdje. Doviđenja."

Kad smo izašle iz škole, Dolores je navalila s onih milijun pitanja koja su jedva čekala da iziđu iz nje. Ja sam zaustavila navalu pitanja i ispričala joj sve o onom neobičnom osjećaju, snu i bakinim pričama.

"Ma daj!", smijala se, "Ti stvarno vjeruješ u sve to? Mislim, neobičan san, zanimljive priče i sve to skupa, ali ne shvaćam što vidiš u tome. To je samo san."

"To nije samo san. Osjećam da je jako važno, iako nemam pojma zašto."

To je bila najistinitija istina.

"I što ćeš sad? Ići u knjižnicu i kopati po onom zidu do kraja školske godine, dok ne shvatiš da si samo sanjala?"

"Ne. Ići ću opet tamo i pronaći onaj papir. Nije samo san, bilo je prestvarno." Dobro, ovo je zvučalo prilično glupo, ali ja sada sam bila sigurna u to da nije bio samo san.

* * *

"Bok mama!"

"Hej! Što je bilo u školi?", mama je postavila svoje uobičajeno roditeljsko pitanje.

"Nismo pisali test, nitko me ništa nije pitao i... Uglavnom dosadno, kao i skoro svaki dan do sad."

Mama je samo zavrтjela glavom i nastavila miješati ručak. Ja sam odjurila u sobu ne znajući što bih sama sa sobom. Na kraju sam uključila kompjuter, otišla na internet i utipkala: *hrvatski stonehenge*.

Procitala sam nešto o tome, ali ništa posebno nisam našla. Većinom sve što je rekla i profesorica na satu. Osim...

Pronašla sam još neke zanimljivosti. Tumul ima ulazni hodnik ili dromos i pogrebnu komoru ili tholos. Orijentacija ulaznog dromosa gleda na zimski solsticij. Vjerojatno se radi o prvom poznatom solarnom opservatoriju u Hrvatskoj. I ... Prijeti mu opasnost od rušenja.

Ali opet, kakve bi to veze imalo s mojim snom? Ali i kad bi sve to imalo nekakvog smisla što bih ja uopće trebala napraviti?

Na ta pitanja nisam imala odgovor. Odlučila sam da će najprije otkriti sve što mogu o tome, a ovim pitanjima će se pozabaviti kad za to dođe vrijeme.

3

Prošlo je još nekoliko tjedana. Ništa se nije događalo. Dolores i ja smo bile u knjižnici još nekoliko puta, ali ništa nismo pronašle. Dolores me uvjeravala da to nije ništa, ali ja se nisam dala smesti. Istraživala sam i dalje. Otkrila sam da tumul ima veze sa zimskim solsticijem, pa sam, iako smo to učili iz geografije, još malo istraživala o tome. Naišla sam na zanimljive podatke, kao na primjer da su ljudi u pretpovjesnom dobu imali proslave i obrede na taj dan. Zima je bila teško razdoblje za ljude i kad su dani postajali sve kraći, zabrinjavalo ih je da će Sunce posve nestati ispod obzora i da će ostati u vječnom mraku. Sad je sve to imalo neke veze. Tumul, zimski solsticij, slavlja i obredi. Ali kakve je veze to imalo sa mnom?

Već je bila noć, ja sam sjedila za svojim stolom ne radeći ništa i razmišljala sam o

svemu tome. Već sam došla do zaključka da će proći još koji tjedan, i strpat će me u ludnicu. Čudo da već i nisu. Ali onda...

Prozor je bio zatvoren, ali samo staklo. Nešto mi je privuklo pogled vani. Nešto kao da je prošlo pokraj prozora. Vidjela sam to samo na kratko, i ne baš jasno. Mogu samo reći da je izgledalo kao neka sjena. Otišla sam do prozora i pogledala van. Nisam ništa vidjela pa sam ga otvorila i nagnula se van. Nije bilo ničega. Vratila sam se u sobu pitajući se koliko se čudnih stvari još može dogoditi.

Ušla sam u sobu koja je bila ugodno topla. Vani je bilo hladno da se zalediš. Kako nisam imala što drugo za raditi, otišla sam spavati.

Ponovno sam sanjala one čudne snove. Livada, knjižnica pa onaj kameni tumul, ali ovaj put tu je bilo još nešto. Stalno su se pojavljivale one sjene koje sam vidjela kroz svoj prozor. Nikako nisam uspijevala razabrati o čemu se radi. Kad sam se ujutro probudila, ponovno sam razmišljala o onom snu i sjenama. San se ponovio, vjerojatno jer sam u zadnje vrijeme previše razmišljala o tome. Sjene su također bile u snu jer sam i o tome previše razmišljala prije spavanja.

Ovo je postajalo sve čudnije i čudnije. Nisam vidjela nekog smisla u tome, ali odlučila sam ponovno otići u knjižnicu i provjeriti pukotinu u zidu iako nije bilo ničega što mi je ukazivalo na to da će nešto pronaći. Ići će pod satom, ako nam na kraju nekog sata ostane vremena. To se znalo dogoditi. Reći će da moram po novu lektiru. I, naravno pokušat će doći do tog zida kad knjižničarka bude gledala na drugu stranu. Dolores i ja smo već nekoliko

puta čačkale onuda, a stvarno nisam htjela da knjižničarki dosadimo pa nas jednostavno izbaci odatle. Opet će trebati Doloresinu pomoći.

"Hej! Što ima?"

"Ništa posebno. Idemo danas još jednom do knjižnice. Želim još jednom provjeriti onaj zid."

"Već smo sto puta, ne, milijun puta raspravljaće o tome. Tamo nema ničega. Ne nadaš se valjda još uvijek da se tamo skriva nekakvo blago ili što već", Dolores je zakolutala očima. Nju nikad nisu pretjerano zanimale takve stvari jer je uvijek nalazila logično objašnjenje za njih.

"Papir. I da, nadam se da je tamo. Zapravo, sigurna sam da je tamo."

"Ok, idemo, ali ovo je zadnji put."

"Dobro!", bila sam oduševljena. Nije imala pojma koliko sam joj bila zahvalna na tome. A i ja sam donijela jednu odluku. Ovo je bio zadnji put da to pokušavam pronaći. Dosta je bilo toga. Bila sam itekako svjesna toga da sam se previše uživjela u to.

Bile smo na vjeronauku. Prošle su oko dvije trećine sata i upravo smo završili s današnjom lekcijom, pa smo dobili slobodno vrijeme na kraju sata. Dala sam Dolores papirić s porukom:

Pitat će da nas pusti po lektiru, može? Ti zabavi knjižničarku, a ja će pokušati neopaženo pročaćkati po pukotini. Ne želim privlačiti previše pozornosti. Tko zna što će misliti da tamo tražim.

Odgovorila mi je:

Ok, pitaj, pa idemo. Ali kažem ti, po ne znam koji put, tamo nema ničega.

Već uzbudena zbog toga, brzo sam nažvrljala na dnu papirića:

Vidjet ćemo.

Digla sam ruku.

"Izvoli, Aleksandra."

"S obzirom na to da sad imamo vremena, Dolores i ja bismo otišle u knjižnicu po lektiru."

"Ne može li to pričekati da zvoni?"

"Može, profesore, ali htjele bismo izbjegići gužvu."

"Dobro, možete ići."

* * *

Nisam mogla prikriti osmijeh kad smo izašle iz učionice.

"Meni stvarno nije jasno zašto te to toliko zaokuplja."

"Zato jer sam sigurna da to nešto znači. Znam da zvuči glupo, ali sinoć, dok sam sjedila za stolom u sobi, učinilo mi se da sam vani nešto vidjela. Neka sjena se pomakla. Pogledala sam kroz prozor, ali nije bilo ničega."

"Super", rekla je Dolores, "Sad još i haluciniraš. Naravno da nije bilo ničega."

"Bilo je, sigurna sam da sam nešto vidjela."

"Ok, prošla je mačka ili neka životinja."

"Ne znam što je bilo. Ali mislim da mačka nije."

"Dobro. Onda je bio vampir, vještica, vukodlak ili što god već hoćeš. Idemo i završimo s time."

Pokucale smo na vrata i ušle u knjižnicu.

"Dobar dan."

"Dobar dan!", odzdravila nam je knjižničarka, "Već vas nije bilo duže vrijeme."

Odlično. Bila je dobre volje. Navikla se na nas jer smo ove godine stvarno često i bile u knjižnici.

"Došle smo po lektiru", rekla je Dolores.

"Ja trebam lektiru i još bi malo pogledala neke knjige. Nešto mi se čita."

"Samo izvoli."

"I ja bih nešto još čitala. Možete mi pomoći izabratи?"

"Nema problema. Što misliš o..."

Dolores, to ti je super ideja. Točno ono što sam trebala. Malo vremena. Provjerila sam gleda li tko prema meni, ali u knjižnici osim nas nije bilo nikoga. Dok su njih dvije u drugom redu tražile knjigu za Dolores, ja sam pronašla pukotinu, izvadila ravnalo koje sam skrila pod majicom i počela čačkati po pukotini. To mi je opet oduzelo nekoliko minuta. Dolores je odugovlačila, ali znala sam da neće moći još dugo. Mislim, koliko je vremena potrebno tragati za nekom knjigom u nekoj maloj knjižnici u kojoj je većina knjiga lektira? Već sam htjela odustati kad sam napipala nešto. Pročačkala sam još malo i ispaio je stari žućkasti papir. Srce mi je počelo jače lupati. Izgledao je točno onako kako sam ga zamišljala. Kao da je stoljećima star. U strahu da se ne raspadne, pažljivo sam ga sakrila pod majicu zajedno s ravnalom, i ustala. Usput sam zgrabilu neku knjigu, tek tako da knjižničarka nešto ne posumnja. Otišla sam do njih.

"Ja sam pronašla ono što sam htjela."

"Ovo mi se čini zanimljivo. Hvala na pomoći", rekla je Dolores kad joj je knjižničarka izvukla još jednu knjigu i kad je vidjela da sam ja završila s poslom.

"Nema na čemu, drago mi je što si pronašla nešto", odgovorila je knjižničarka iako je nije izgledala baš tako. Vjerojatno je već htjela što prije riješiti nas se. Nije ni čudo. I ja bih to htjela na njenom mjestu.

Dale smo knjige knjižničarki, i dok nam je bila, idući prema svom kompjuteru, okrenuta leđima, ja sam šapnula Dolores:

"Pronašla sam."

"Što? Brdo paučine?"

"Ne. Papir."

Sad me gledala kao da sam skrenula. Vidjelo se da mi nije vjerovala.

"Pokazat će ti poslije škole."

Uzele smo knjige i vratile se natrag u učionicu.

"Ah, napokon, vas dvije. Već sam mislio poslati nekoga da vas potraži, tko zna kakvo zlo vam se dogodilo na dugom putu do knjižnice."

Razred je prasnuo u smijeh, ali meni ništa nije moglo pokvariti raspoloženje:

"Samo smo tražile još nešto zanimljivo za čitanje."

Profesor je već htio još jednom natjerati razred na smijeh, ali u tom trenutku je zvonilo, pa nije uspio ništa reći.

"Lijepo je vrijeme. Možemo otici nekamo gdje nema nikoga da ti pokažem papir", rekla sam Dolores.

"Ok, daj da i to vidimo."

Otišle smo u park i sjele na klupicu. Pažljivo sam izvukla papir iz torbe, nekako sam ga uspjela neopaženo spremiti u nju, i rastvorila ga. Ni ja nisam još vidjela što je na njemu. Obje smo uzbudeno gledale. Pročitala sam na glas:

Ti si izabrana. Prolaz je otvoren. Moraš biti kod tumula na Maklavunu na zimski solsticij u ponoć.

Moraš pronaći način da to napraviš, sretno,

S.

Sad je bio njezin red da shvati da to nije bio samo san. Izgledala je nevjerljivo iznenadeno. Očekivala sam neko iznenadjenje, ali nisam mislila da će to izazvati ovakvu reakciju. Pomislila sam da će, kao i uvijek, pronaći neko normalno objašnjenje za to.

"Aleksandra... To... Nevjerljivo je."

"Rekla sam ti da ništa nisam umislila. Znala sam da nešto mora biti. I znam da je to samo san, ali ipak... Ne znam kako da ti objasnim", slegnula sam ramenima, "Jednostavno sam imala neki unutarnji osjećaj da nečega neobičnoga tu ima."

"Ne mogu pronaći neko normalno objašnjenje. Bilo tko je mogao napisati poruku, otići u knjižnicu kod onog zida, praviti se da mu je nešto ispalio i ugurati to u onu pukotinu. Ali nitko nije mogao ući u tvoje snove, prikazati ti sve ono i to još tako da izgleda toliko stvarno i onda još smisliti način da ti ta poruka dođe baš u ovaj čas. Otkad si sanjala onaj san, nekoliko smo puta bile u knjižnici i kopale onuda, a tamo nije bilo ničega. Danas smo otišle opet i pronašle ovo. Da se sve to slučajno poklopilo, iako su šanse za takvo što nikakve, i da netko pravi budalu od tebe, nemoguće je da zna za tvoje snove."

"Ne znam što da mislim. I tko je uopće S? Kakav prolaz, izabrana, tumul? Mogu to povezati sa svim dosadašnjim događajima, ali i

dalje ne vidim smisao svega toga. Ništa mi nije potpuno jasno."

"Pa, postoji samo jedan način da saznaš."

"Na što točno misliš?"

"Na to što piše u poruci."

"Ma daj! Ovo je posljednje što sam od tebe očekivala. Mislila sam da ćeš pronaći neki način da ovo objasnimo, reći da se netko glupira i to je sve. A sad me još i nagovaraš da idem tamo, i to još usred noći. Pa i da odlučim ići, što da kažem doma? Ej, mama, našla sam nekakav prastari papir na kojem piše da sam izabrana i da moram biti na tom tumulu taj dan u toliko sati. Ne znam tko je to poslao, ali sigurna sam da nešto mora biti u tome, jer sam to sanjala. Da, to bi sigurno prošlo. Moš si mislit."

"Naći ćemo nekakav način."

U čudu sam pogledala Dolores. Nikad je još nisam vidjela ovakvu. Umjesto normalnog objašnjenja koje sam očekivala, od nje koja ga je uvijek imala bez obzira na situaciju u kojoj se nalazila, dobila sam nagovaranje da napravim nešto za što niti jedna od nas nije zapravo imala objašnjenja.

"Kako to misliš mi?"

"Ako nećeš ići sama, ja idem s tobom. Ne znam zašto, ali imam neki osjećaj da to nije samo tako došlo u tvoje ruke. Sve je povezano, nema normalnog objašnjenja za to. Mislim da bi trebala ići."

"Ma o čemu ti pričaš?"

"Čula si me. Idem s tobom ako ne želiš ići sama."

"A što ćeš reći svojima?"

"Ne znam. Smislit ćemo nešto. Koliko imamo vremena? Koji je danas uopće datum?"

Pogledala sam na mobitelu.

"Devetnaesti. Petak je. Znači imamo vremena do sutra u ponoć."

"Onda? Ideš?", pitala me.

"Pa čini se da da", nesigurno sam rekla.

Bezbroj puta sam zamišljala sebe u nekoj ovakvoj priči. Ali da bi se to moglo i stvarno dogoditi, nikad mi nije palo na pamet. I koliko god to bilo nepromišljeno ili glupo, željela sam ići. Ona moja znatiželja me tjerala naprijed.

"Već su četiri sata. Trebala bih ići. Dođi kod mene danas popodne, oko šest, može? Moramo smisliti nešto do sutra, a nisam sigurna da će nam se rješenje samo tako naći pred nosom."

"Okej, vidimo se."

* * *

Otišla sam doma, zadubljena u svoje misli. Još uvijek mi je bilo teško povjerovati u sve to. Ali tek ono što je rekla Dolores? To je bilo najčudnije od svega. Ona, osoba koja nikad nije ništa napravila, a da prije toga nije pet puta dobro razmisnila o tome. Ona, za koju bih, da me netko prije samo deset minuta pitao što bi Dolores rekla na to, rekla da nema šanse i još bih pomislila da je taj netko poludio što me to uopće pita, sad me nagovara na nešto ovakvo i još želi ići sa mnom.

Hodala sam i dalje zadubljena u svoje misli, i nisam ni primjetila da sam već došla kući. Kad sam ugledala ulazna vrata, vratila sam se na Zemlju i ušla u kuću.

* * *

"Bok, mama."

"Bok, kako je bilo u školi?"

Kao da sad nisam imala pametnijih misli. Već sam zamišljala maminu reakciju na pitanje

hoće li me pustiti usred noći na Maklavun jer mi je netko ostavio nekakav papir na kojemu piše da moram biti tamo.

"Kao i uvijek."

Otišla sam u sobu, upalila radio i bacila se na krevet, ne znajući što da radim. Ustala sam i odlučila pospremiti sobu. Morala sam se nečime zabaviti. Samo da se malo odmaknem od onih misli o poruci.

* * *

Baš sam počistila stol kad me mama zvala na ručak. Tata se već vratio s posla i kad sam došla za stol, oni su već sjedili tamo.

"Bok, Aleksandra. Što je bilo u školi?", pitao me tata. Nikad nisam shvatila zašto je to pitanje roditeljima toliko bitno, a još manje sam shvaćala zašto to pitaju svaki dan. Kao da je škola neko ne znam kako zanimljivo mjesto na kojemu se svakih pet minuta nešto uzbudljivo događa. Iako se zapravo ovih zadnjih dana puno toga događalo. Ali to im nisam namjeravala otkriti. Barem ne još.

"Ništa posebno. Prvi sat, drugi sat, i tako redom. Nikakav test, nitko me ništa nije pitao i to je sve. Idem kod Dolores u šest."

"Dobro, do kad misliš ostati?"

Uvijek me to pitaju. Kao da znam koliko će nam vremena trebati da smislimo kako da naše planove o kojima ni najmanjeg pojma nisu imali provedemo u djelu.

"Ne znam. Uzet ću mobitel sa sobom, nazovite ako negdje bude gorjelo."

Tata je zakolutao očima.

Pa što ja tu mogu? Predviđati budućnost?

* * *

Otišla sam u natrag u sobu, navukla prve traperice i majicu koju sam našla u ormaru,

zgrabila jaknu i mobitel i izjurila iz kuće. Moram priznati da sam jedva čekala da dođem kod Dolores.

U međuvremenu, vrijeme se pokvarilo. Nije bilo lijepo kao ranije popodne. Ponovno je bilo oblačno i bljuzgavo. Nešto prije je pala kiša, pa je sve bilo mokro i nikoga nije bilo vani. Već sam, kao i uvijek, kasnila, pa sam potrčala da što prije stignem do nje. Vani nije bilo gotovo nikoga. Zadubljena u svoje misli, nisam ni opazila čovjeka, pa sam se zaletjela u njega.

"Oprostite", na brzinu sam se okrenula, ispričala se i nastavila svojim putem.

Došla sam Dolores pred vrata i pozvonila. Dobro. Nisam baš pozvonila, više sam sjela na zvono. Dolores mi je otvorila.

"Hej. Uđi. Morat ćemo malo pričekati s planiranjem za ponedjeljak, Irena je ovdje."

Ušla sam.

"Bok", rekla sam kad sam ušla u sobu.

"Bok Aleksandra", pozdravila me Irena.

Irena je bila Doloresina rođakinja, dvije godine starija od nas. Nju su svi voljeli. Bila je jako draga. S njom ti jednostavno nije moglo biti dosadno. Uvijek bi našla način da zabavi sve oko sebe. Ona je živjela u Rovinju i ponekad bi vikendom dolazila kod Dolores. Nas tri smo se znale sjajno zabavljati isprobavajući svakakve modne kombinacije. Ireni je sve super stajalo. Bila je jako lijepa. Imala je dugu valovitu smeđu kosu i lijepo ovalno lice. Bila je mršava i visine oko sto sedamdeset centimetara, nekoliko centimetara niža od mene i Dolores.

"Što ćemo danas?", pitala je, "Vani je stvarno grozno."

"Irena!"

"Zove me mama, vratim se za minutu", rekla je, smiješći se.

"Irena će večeras prespavati. Sutra ide natrag u Rovinj."

"Super. I? Što ćemo sada raditi?"

"Mogle bismo reći Ireni za ovo. Možemo pokušati dogоворити se da odemo sutra ujutro s njom u Rovinj."

"Misliš da će nas naši pustiti bez prethodnog stосатног dogovaranja?"

"Zašto ne? Prespavale smo kod nje već sto puta. A možemo i svratiti do Maklavuna popodne. To nije daleko."

"Da. To ti je 'super' ideja. Otići tamo popodne i ostati do ponoći pod izgovorom da se nismo znale vratiti natrag."

"Taj dio ćemo još smisliti. Ako ništa drugo, ako odemo tamo, bit ćemo bliže i imamo puno veće šanse da dođemo kod tumula."

"A što ćemo s Irenom?"

"Ne znam. Mogle bismo joj ispričati sve. Vjerojatno će nam vjerovati. Nju su uvijek privlačile ovakve stvari."

"Još uvijek ne mogu vjerovati da mi ti sve to govoriš."

"Joj. Zaboravila sam ti ispričati."

"Što to?", ovo je bilo još jedno čudo. Je li moguće da mi je Dolores, uvijek raspoložea za priču, nešto zaboravila reći?

"Prije oko tjedan dana, sanjala sam jedan san. Ničega se ne sjećam. Samo znam da mi je netko rekao da ti moram vjerovati. I da te potaknem na sve ovo. I moj san se činio stvarnim kao i tvoj. Ja sam to pripisala samo snu koji se pojavio od svih onih priča i čačkanja po onom zidu u knjižnici. Nisam ti htjela ništa reći jer ni sama nisam vjerovala u ništa od

onoga. Ali kad si danas našla onaj papir, znala sam da te moram nagovoriti. Nema šanse da se sve ovo samo slučajno povezalo i dogodilo jedno za drugim. Zato moramo otici tamo. Sorry što ti nisam još danas ranije to ispričala, ali bila sam toliko uzbudjena da sam zaboravila."

"Nema veze. Mislim da si u pravu. Moramo pokušati doći onamo."

* * *

Irena se upravo vratila u sobu.

"Hej, vas dvije, moji su predložili da dođete kod nas. Krećemo sutra oko deset ujutro. Hoćete ići?"

Dolores i ja smo razmjenile poglede u kojima smo obje razumjele što je ova druga htjela reći i odgovorile u isti glas: "To bi bilo super!"

"Odmah ču nazvati mamu da je pitam", rekla sam.

Nazvala sam mamu. Rekla je da mogu ići, ali da onda moram odmah doći kući da se spakiram i odmorim za sutra. Bez veze. Kao da idem ne znam kamo daleko i na ne znam koliko dugo vremena. Ali moja mama je bila takva. Nema šanse da ču tako otici negdje, a da ona nije sigurna da imam svega dovoljno za mjesec dana.

"Smijem, ali moram ići doma sada", obavjestila sam Irenu i Dolores.

"Super!", povikale su obje.

Ja sam znala da će ovo biti super vikend. Nas tri smo se znale super zabaviti zajedno. Ali onda sam se sjetila onoga što ćemo Dolores i ja morati napraviti, pa mi se raspoloženje malo spustilo s visina u koje je otislo. Iako, ne potpuno. Dolores i ja ćemo nekako otici tamo,

vidjeti tko što od nas hoće i vratiti se natrag. Trebamo se vratiti u nedjelju popodne, autobusom iz Rovinja. Tako će i biti.

* * *

Čim sam stigla kući mama me napala: "Požuri, spakiraj se, i nemoj zaboraviti pidžamu kao prošli put!"

"Daaa, dobro, mama."

"Nije dobro, ti uvijek nešto zaboraviš."

Otišla sam se spakirati. Hlače, majice, pidžama, čarape, i tako dalje, i tako dalje... Sve je bilo na broju. Povećerala sam, još malo slušala muziku i otišla spavati.

* * *

Ovaj put nije bilo nikakvih neobjašnjivih snova, i bilo mi je drago što nije. I ovo je već bilo preopterećenje mozga, samo mi je još što god takvo trebalo. Tata me probudio na svoj specifičan način buđenja: lupanjem na vrata, onda me dobro protresao i upalio veliko svjetlo, a ja sam se teškom mukom izvukla iz kreveta.

Bilo je osam sati. I nisam se baš naspavala, jer sam, iako sam došla doma na sedam, otišla spavati oko ponoći, a ni onda nisam mogla zaspasti jer sam neprestano razmišljala o tumulu i kako doći tamo.

Presvukla sam se, pojela doručak i otišla kod Dolores. Oni su već bili spremni, pa smo krenuli. Vožnja do Rovinja i nije bila ludo zabavna. Dolores. Irena i ja smo imale svaka svoje slušalice na ušima. Ja sam već postajala nervozna. Znala sam da je ono što ćemo napraviti sve bliže. Pokušala sam ne razmišljati o tome, ali nisam mogla. Najviše od svega sam željela znati zašto moram biti tamo. To me toliko zaokupilo da nisam ni primjetila da smo

stigli. Tih sat i pol vremena mi je proletjelo kao pet minuta.

"Stigli smo!", rekla je Irenina mama.

Izašli smo iz auta i odnijeli stvari u kuću. Dolores i mene su smjestili u sobu s Irenom. Dovukli smo još dva madraca, a onda nam je Irena pomogla napraviti krevete. Kad smo bile gotove s tim, zvali su na ručak. Dolores i ja smo požurile s ručkom da dobijemo par minuta same da se dogovorimo što ćemo dalje.

"Moram se javiti mami, neće mi dati mira kad se vratim ako joj se ne javim sada", rekla sam.

"I ja bih mogla svoje nazvati", rekla je Dolores.

"Vratit ćemo se čim to riješimo", ponovno sam se ubacila.

Došle smo u sobu i stvarno smo se javile svojima, jer su nam i rekli da im se javimo. Požurile smo i s tim i onda opet krenule na onu temu što napraviti večeras.

"Ne znam kako da dođemo tamo. Ništa mi ne pada na pamet. Što ćemo reći? Da idemo malo šetati po Maklavunu usred noći? Ne bi prošlo."

"Znam", uzdahnula je Dolores, "Predlažem da za sve kažemo Ireni."

"Ti si poludjela! Ona će to reći svojima."

"Neće. Znaš da neće. Pomoći će nam naći neko rješenje. Možda i ode s nama."

"Mislim da ni ona nije toliko luda da se vuče po nekakvom brdu usred noći jer smo mi nešto sanjale! Čak i ako joj ispričamo za one snove to neće imati puno smisla jer nam vjerojatno neće vjerovati."

"Imaš neku bolju ideju?"

"Nemam."

Odlučile smo da ćemo ipak reći Ireni, pa što bude. Nismo imale nikakvih ideja kako neprimjetno otići tamo, pa nam Irenina pomoć može biti samo dobrodošla.

Mi o vuku, a vuk na vrata. Irena je baš ušla u sobu. To je bilo dobro. Moramo to što prije riješiti jer nam i nije ostalo puno vremena. Već su bila tri sata popodne, a mi još ništa nismo imale u planu.

4

"Irena, htjele bismo ti reći nešto", rekla sam.

"Recite. Što je tako strašno? Čemu takvi ozbiljni izrazi lica?"

Prvo sam joj ja ispričala svoj san i odlaske u knjižnicu i istraživanje onog zida. Zatim je Dolores ispričala svoj san, a onda smo joj zajedno objasnile kako smo našle onaj papir i što želimo napraviti. Sad je i Irena bila ozbiljna. Zapravo, tu mi je nešto bilo jako čudno. Ne samo da je bila ozbiljna, nego je izgledala kao da nam u potpunosti vjeruje.

"Što ćete napraviti?", pitala nas je i dalje ozbiljna.

"Znam da zvuči ludo i nenormalno, ali mislile smo otici tamo. Kako nismo uspjеле naći način da to napravimo same, odlučile smo ti sve reći", objasnila sam joj.

"I dobro da jeste. Ovo je ozbiljno. Moramo reći mojima."

"Ne! Nema šanse da nas puste", umiješala se Dolores. Ja sam je u čudu gledala. Ne, to nije bilo moguće. Nisam mogla vjerovati da Dolores to želi napraviti, a još manje mi je bilo jasno zbog čega je to toliko željela.

Irena ju je smirila: "Moramo otići tamo, i moramo reći mojima. Mama!"

"Da?", čuli smo njenu mamu iz kuhinje.

"Možeš li doći ovamo? Važno je."

"Što je bilo?", pitala je Irenina mama kad je ušla u sobu, "Gdje gori?"

"Ovdje", rekla joj je Irena, "Gledaj."

Irena joj je dala papir.

"Nemoguće."

"Što ćemo sad, mama?"

"Ništa. Moramo biti tamo. Aleksandra mora biti tamo", rekla je.

"Hoće li meni išta itko objasniti? Prvo se sve ovo čudno događa, a onda ispada da sam ja jedina ovdje kojoj ništa nije jasno."

Bila sam ljuta. I mrzovoljna. Bilo mi je dosta svih tih nejasnih gluposti.

"Koliko je sati?", pitala je Irenina mama.

"Tri i pol", rekla sam.

"Dobro. Imamo dovoljno vremena. Smirite se. Ja ću se vratiti za minutu i sve ćemo riješiti."

"Ništa ne brinite. Nije ništa strašno", umirivala nas je Irena.

Dolores i ja smo šutjele. Ni jedna od nas nije imala što reći. Za par minuta došli su Irenini roditelji.

"Aleksandra, dođi", pozvala me Irenina mama.

Otišla sam za njima. Irena je zatvorila vrata od sobe. Nisam znala kamo idem, a nije me ni bilo briga. Samo da mi sve objasne.

Otišli smo u kuhinju.

"Sjedni."

Sjela sam.

"Ispričaj nam sada sve. Kreni od početka, i ništa ne preskači", rekao je Irenin tata.

Rekla sam im sve. Nisam ništa preskočila, barem mislim da nisam. Ponovila sam sve od početka do kraja. San, knjižnica, papir...

"Dobro. Za početak moraš znati da je ovo od velikog značenja. I još nešto važno. Ne smiješ za ovo nikome reći, ni Dolores. Nitko ne smije ništa saznati", rekla je njena mama.

"Zašto? Ali Dolores već sve zna. Da nije bilo nje ja sad ne bih bila ovdje. Ona je imala onaj čudni san i nagovorila me da dođem ovamo. A i Irena sve zna."

"Nema veze za Irenu, ona mora znati. A Dolores... Vidjet ćemo što ćemo s njom. A sad da ti objasnim sve ovo. Tumul na Maklavunu je od velikog značenja. To je magično mjesto. Tamo se okupljaju Sjene. Ja, Dominik i Irena smo Sjene, a i ti si. Više o tome ćeš saznati kad za to dođe vrijeme. Dolores nije Sjena i to je razlog zašto ne smije znati", objašnjavala je Irenina mama.

Ja sam što?

"Sjena", ubacio se Irenin tata, "Jedna od naše vrste. Ali mi smo samo jedna magična vrsta od mnogih. Nažalost, postoje i mnoge zle vrste. A mi i još mnogi smo ti koji ih moraju zaustaviti u njihovim zlim namjerama. Još puno toga trebaš znati, ali sad nemamo vremena za duge priče. Moramo maknuti Dolores odavde."

"Što ćemo joj reći?"

Bilo mi je krivo što Dolores ne smije ništa znati kad se već toliko uživjela, ali valjda tako treba biti. Ne znam kako će je uspjeti uvjeriti da se makne odavde.

"Ona će se vratiti kući kao što je trebala, a ti ćeš glumiti da si bolesna i ostati još kod nas. Trebamo još vremena da ti sve objasnimo", rekla je Irenina mama.

"Dobro. Ali što ćemo joj još reći? Nemoguće je da sam ja sad odjednom strašno bolesna, a još manje je moguće da će ona samo tako zaboraviti sve ovo."

"Nije nemoguće."

"Kako?"

"Magija."

Magija?!

"Aleksandra, ne opterećuj se previše time. Idi sad i zovi ih da dođu na kavu i kolače."

* * *

Poslušala sam ih i otišla natrag u sobu. Irena i Dolores su sjedile i igrale neku društvenu igru.

"Dođite na kavu i kolače."

"Idi ti, Dolores, ja ću samo pokazati na brzinu igru da kasnije može nastaviti s nama", rekla je Irena.

Dolores je otišla, a Irena me je upitala:

"Kako je prošlo? Mislim, kako se snalaziš u tome?"

"Nikako još. Još puno toga ne znam. A mislim da još nisam ni svjesna svega što mi se događa. Što je s Dolores? Nekako je čudna. Kao da je najnormalniji vikend. Mislila sam da će navaliti s pitanjima kad se vratim."

Irena se nasmijala: "Vjerojatno i bi, ali ne može jer se ničega ne sjeća."

"Što si joj napravila?"

"Samo sam iskoristila magiju za brisanje pamćenja. Ništa strašno. Nije joj se ništa

dogodilo. Samo se ne sjeća onoga što je nama bitno."

"A svoga sna?"

"Ne. Ni toga."

"Kako je onda to uopće sanjala kad nije jedna od nas?"

"Zato da tebe uvjeri da moraš ići. Ti si imala san zato da dobiješ poruku. To ti je poslao Theo, naš predstavnik."

"Zašto se onda potpisao sa S, a ne T?"

"S, kao Sjena. Svi se potpisuju tako kad šalju takve poruke. I točno se zna tko je poslao jer je potpis napravljen pomoću magije koja ostavlja trag. On vam je poslao i snove. Dosta pitanja sad. Idemo na kolače. Nadam se da je mama ispekla onaj čokoladni. Taj joj uvijek odlično ispadne!"

Irena i ja smo došle u kuhinju, a kolači su već bili na stolu. I stvarno su bili dobri. Kad sam pojela prvi komad kolača sjetila sam se da bih trebala odglumiti da mi nije dobro, pa sam se prihvatile posla. Usporila sam s jedenjem drugog komada kolača, nadajući se da će netko nešto posumnjati i pitati što ne valja. Ireninoj mami nije promaklo to da sam ja krenula s našim planom, pa mi je i postavila to pitanje.

"Što nije u redu Aleksandra? Nije ti dobar kolač?"

"Ne, odličan je. Samo se ne osjećam dobro."

"Odi u sobu i lezi malo. Možda ti bude bolje."

Stvarno sam otišla u sobu i legla. Dolores je došla za mnom da me pita kako sam. Rekla sam joj neka se vrati u kuhinju da će mi biti bolje. Taj odmor mi zapravo i nije teško

pao. Ovo je bilo malo previše neobičnih informacija za jedan dan.

Ne znam koliko je vremena prošlo kad je došla Irenina mama s toplomjerom u ruci. Nisam znala što će joj toplomjer kad Dolores nije došla s njom, a ja nisam za stvarno bila bolesna.

"Hej, da ti stvarno nije nešto?"

"Nije, samo je previše informacija odjednom. Čudno je."

"Pravim se da ti idem izmjeriti temperaturu. Samo će povisiti temperaturu na toplomjeru pomoću magije. Ti se polako počni pripremati, već je šest sati."

"Što moram uzeti sa sobom?"

"Samo jaknu, hladno je."

Valjda je mislila da se trebam psihički pripremiti. Ja mislim da me nakon svega dosad više ništa ne može iznenaditi.

5

Presvukla sam se u traperice i majicu za van, obula tenisice i pripremila jaknu. Dolores smo uvjerili da mi je jako loše i neka ide kući da se i ona ne razboli. Ona se već prije pola sata spakirala i otišla kući. Nazvali smo i moju mamu. Ona je bila zabrinuta i Irenina mama joj je morala reći da će sve biti ok sa mnom prije nego je pristala poklopiti slušalicu. Irena i ja smo igrale igrice na kompjuteru do deset sati. S njom mi je bilo toliko zabavno da sam i zaboravila na tumul. Oko deset i dvadeset smo krenuli. Moram priznati da mi nije bilo svejedno, ali nije me bilo ni strah. Zašto bi me bilo? Irena i njezini su Sjene i tu su, normalni. Ništa mi neće biti. Došli smo ranije pa smo

moralni pričekati. Nisam znala što ili koga čekamo.

Bilo je deset minuta do ponoći kad su stigli oni koje smo čekali. Da budem iskrena nisam vidjela ono što sam očekivala. Mislila sam da će vidjeti nešto slično vampirima, vješticama ili tako nešto. Došli su ljudi, koji su izgledali normalno, kao i svi drugi. Nije bilo baš nikakve razlike.

"Oni su Sjene, kao i mi", rekla mi je Irena kad sam je pitala tko su ti ljudi.

Vidjela je moj razočaran izraz lica paje dodala:

"Ne izgledaju baš kao što si očekivala, je li?"

"Pa, iskreno, ne. Očekivala sam nešto drukčije."

"Kao, na primjer?"

"Nešto kao vampire ili vještice ili, ako ništa drugo, ljude koji nose nekakvu čudnu odjeću koja bi odala da su drugačiji od drugih ljudi."

"To sam i ja očekivala kad sam prvi put došla ovamo."

Onda smo zašutjeli jer su zašutjeli i svi oko nas. Nije nas bilo puno, možda oko dvadeset. Jedan čovjek je otišao u sredinu kruga i počeo valjda nekakav uvod u ovo.

"Danas je zimski solsticij, dan kada Mjesec u našem svijetu svijetli najjače. A ovdje je s nama i nova Sjena. Nju netko mora podučavati o magiji. Gloria i Dominik je poznaju najbolje, ali oni ne mogu jer su joj predaleko. Treba nam netko tko živi u Crikvenici ili barem negdje blizu. Ima li takvih?"

"Ja."

"Tko?"

"Ja",javila se jedna djevojka, koja je mogla imati najviše oko dvadeset godina.

"Hoćeš li je ti podučavati, Dijana?"

"Hoću."

"Onda smo to riješili. Pričekat ćemo do ponoći, možda još netko dođe."

Svi smo čekali u tišini. Kad je ponoć stigla, onaj čovjek je otisao u sredinu tumula i napravio je nešto, ali nisam uspjela vidjeti što. Odjednom je samo nestao. Ljudi su odlazili tamo i nestajali, po jedan ili po dvoje. Red je došao i na nas.

"Irena, ti idi s Aleksandrom", rekla je Irenina mama.

"Okej."

"Što sad?", pitala sam Irenu kad su njezini nestali.

"Ništa, samo me ulovi za ruku."

Držala sam Irenu za ruku, a ona je napravila isto što i onaj čovjek, ali prebrzo. Opet nisam uspjela shvatiti što.

Sve oko mene je nestalo. Crnilo je trajalo oko par sekundi, a onda se pojавila livada i neki neobičan miris...

"Irena, to je ona livada koju sam sanjala, i ono mirisno cvijeće."

"Da, znam."

"Kako?"

"Ovo je mjesto odakle Sjene potječu, paralelni svijet."

"Ovo zadnje ne shvaćam."

"Ovo je sasvim drugi svijet. A tumul na Maklavunu je samo jedan od mnogobrojnih prolaza koji vode ovamo. Sigurno si čula za Stonehenge u Engleskoj. To je također jedan od mnogih prolaza u ovaj svijet."

"I to je to?"

"Kako to misliš: i to je to?"

"To je sve? Tumul na Maklavunu je samo prolaz koji vodi iz jednog svijeta u drugi?"

"Da, o tome će ti više reći Dijana. Ona je iz Crikvenice kao i ti, moći ćeš često razgovarati s njom."

Više nisam imala pitanja, pa sam samo išla za ostalima. I ovdje je bila noć. Nebo je bilo čisto. Vidjele su se zvijezde i Mjesec, samo što je ovaj Mjesec bio puno veći od našega, i kao da su neke srebrne iskre plesale oko njega. Livada je isto bila čarobna. Modro cvijeće je bilo posvuda. U njemu je bio svjetlucavi prah. Nisam znala gdje se nalazimo, i gdje je što, uopće se nisam mogla orijentirati u prostoru ali morala sam priznati da mi se sviđalo. Mobitel mi je bio u džepu od jakne. Izvadila sam ga da pogledam koliko je sati, ali nije radio. Sve je bilo tu, i pozadinska slika, i sat i sve ostalo, ali je ekran bio zamrznut. Koliko god tipkala ništa se nije događalo. Ni signala nije bilo, ali to sam mogla i prepostaviti da će tako biti. Imala sam sat na ruci, ali i on je stao. Ovo nisam mogla objasniti, ali nije me ni začudilo. Ne nakon što sam vidjela kako mi ljudi pred nosom samo nestaju i ne nakon što sam vidjela ovo mjesto. Uza sve to i čudno sam se osjećala. Pojavilo se nekoliko oblaka koji su zaklanjali Mjesec, a onda ga opet otkrivali. Primjetila sam da taj osjećaj ima veze s Mjesecom. Kad bi ga oblaci zaklonili sve bi bilo normalno, a kad bi se obet pojavio, i magični osjećaj bi bio tu. Ne znam kako to objasniti, ali imala sam osjećaj kao da je neka magija u meni.

Hodali smo još neko vrijeme, a onda smo stigli do neke građevine. Bila je ogromna. Izgledala je kao dvorac. Ne, nije izgledala kao dvorac... To je i bio dvorac.

"Što je ovo?"

"Ovo je mjesto gdje se okupljaju Sjene iz cijelog svijeta. Idemo na druženje s drugim Sjenama. Svi prolazi u svijetu vode na ovo mjesto. Tu se okupljamo kad nešto nije u redu ili kad nešto slavimo", objasnila mi je Irena.

"Kakva su slavlja ovdje?"

"Ne znam. Nitko ne zna. Možda samo starije Sjene. Slavlja ovdje već dugo nije bilo."

"Zašto?"

"Jer nemamo što slaviti. Par puta u godini idemo na ovakva druženja. Ali nećemo sad o tome. Nema smisla kvariti ovu lijepu večer."

Ušli smo u dvorac. Dvorac je bio u gotičkom stilu. Bio je prekrasan. Ušli smo kroz glavni ulaz. Unutra je sve bilo veliko i visoko. Svakim korakom ovo mjesto je izazivalo sve veće divljenje.

Nakon nekoliko minuta šetnje i divljenja, napokon smo stigli do dvorane u koju smo trebali stići. Dvorac mi se izvana činio ogromnim, ali sad je ta riječ bila premala za nešto ovakvo. Da me netko samu pusti ovdje vjerojatno bih se izgubila u svim tim dvoranama i hodnicima.

Dvorana u kojoj smo se nalazili je očito bila pripremljena za ovakva okupljanja. Svi smo stali u nju. Sad nas je bilo puno više. Nisam svih mogla ni izbrojiti. Nemam pojma otkud su se svi stvorili. Krenulo nas je dvadesetak, a sad nas je bilo najmanje dvjesto. Vjerojatno su došli iza nas, ali ja ih nisam

primijetila jer sam bila zaokupljena razgledavanjem dvorca.

"Što ćemo sad ovdje?", pitala sam Irenu.

"Ništa. U tome i jest stvar. Radiš što želiš. Družiš se s ljudima. Ovo je pravo vrijeme za upoznavanje novih ljudi. Mi Sjene smo jako društvena bića. Svi vole ovo vrijeme."

Irena me upoznala sa mnogim svojim priateljima i poznanicima. I stvarno, brzo sam se uklopila u to društvo. Svi su se smijali, razgovarali i zabavljali se. Bilo nas je iz svih mogućih krajeva svijeta. Neki su mnogo proputovali da bi stigli ovamo. Kameni tumuli su bili jedini prolazi, a Sjena je bilo i iz područja gdje takvih tumula nije bilo.

Pričali su na nekom jeziku koji sam čula prvi put u životu. Kasnije sam saznala da Sjene imaju svoj jezik, a saznala sam to jer sam ga i ja morala naučiti. Ja sam najviše pričala s Jane, Ireninom prijateljicom iz Engleske, budući da sam dobro govorila jedino engleski. Jane je bila visoka i blijeda. Imala je zelene oči i kovrčavu crnu kosu. Bila je jako draga.

Baš sam je ispitivala o ovom svijetu kad su se vrata dvorane naglo otvorila. Netko je utrčao u dvoranu i nešto viknuo, ali nisam uspjela razumjeti što. Zvučalo je kao onaj jezik kojime su govorili svi ostali.

Oko sebe sam mogla vidjeti kako se Sjene skupljaju u manje grupice, ali nitko nije paničario. Svi su pronašli ljude s kojima su došli i krenuli prema izlazu. Ja sam se držala Irene. Nisam je ništa pitala jer nije bilo vremena za objašnjenja. Kad smo izašli iz dvorca, umjesto na stranu s koje smo došli, potrčali smo prema stražnjoj strani dvorca. Bilo nas je mnogo i stalno sam pazila da budem blizu Irene

jer bih se lako mogla izgubiti u gužvi, a još uvijek se nisam snalazila ovdje.

"Drži se mene!", povikala je Irena.

"Bez brige!"

Trčali smo i dalje. Ispred nas je bila neka šuma.

"Aleksandra!", zazvala me Irena, a ja sam se okrenula, "Moramo stići do tumula! Samo trči i ne zaustavljam se!"

To mi nije ni bila namjera. Ispred nas je bio kameni tumul, sličan onome na Maklavunu, samo puno veći. Svi smo ušli u krug i onda su ponovno svi počeli nestajati izvodeći isti onaj pokret koji ja nikako nisam mogla razaznati. Ja sam uhvatila Irenu kad je došao red na nas.

Opet je sve bilo crno na nekoliko trenutaka, a onda se pojавio Maklavun. Mi smo bile posljednje. Svi su već bili ovdje, stajali su u krugu. Onaj čovjek koji nas je doveo ovdje, je opet održao govor:

"Smirite se svi! Ne paničarite. Idite kući i postavite obrambenu magiju ako slučajno dođu ovamo. Naći ćemo se ponovno ovdje iduće nedjelje u ponoć. Održat ćemo sastanak i neka dođe tko god bude mogao."

Kako je i rekao, svi su otišli kući. Tako smo otišli i mi, a onda smo postavili obrambenu magiju. Dobro, ja nisam sudjelovala jer još ništa nisam mogla napraviti. Ujutro je Dijana došla kod nas da se dogovorimo oko podučavanja. Odlučili su da idem kući. Sastajat će se s Dijanom što je češće moguće, jer su se, izgleda, bližile svakakve nevolje. Pitala sam ih o čemu je riječ, ali su mi rekli da je vjerojatno u pitanju lažna uzbuna. Iskreno, meni se sve ovo i nije baš činilo kao lažna uzbuna, ali umjesto da inzistiram na tome da mi kažu istinu, radije sam

šutjela i pustila ih da se dogovaraju s Dijanom. Magija me jako zanimala, a i sumnjala sam da će moći brzo napredovati ako me uhvati nervozna zbog nekog zla koje prijeti svijetu.

Moram priznati da su svi jako dobro organizirani. Od prolaska kroz prolaz, bijega, pa do podučavanja. Jednostavno nije bilo situacije u kojoj ne bi dobro reagirali. Za sve je postojalo rješenje.

"Aleksandra, spremi svoje stvari. Rado bismo da još ostaneš kod nas, ali trebaš što prije naučiti koristiti magiju. Nećeš ići autobusom, da... Da slučajno ne bi što iskrasnulo na putu. Mi ćemo vas obje odvesti do Crikvenice", rekla je Irenina mama, "Vidjet ćemo se iduće nedjelje na sastanku."

"Ja smijem ići?"

"Da. Rečeno je da nas dođe što više."

"Ali ja ništa ne znam. Potjerat će me čim to shvate."

"Neće. Ima još puno novih svugdje u svijetu i bolje je da dolazite na sastanke da se priviknete na sve ovo i da što više naučite."

Magijski sastanci usred noći? To zvuči zabavno.

Popodne smo krenuli prema Crikvenici, i putem smo se Dijana i ja dogovarale oko učenja. Kako sam imala pune ruke posla oko redovne škole, nije mi bilo nimalo lako pronaći vremena za dodatnu nastavu, a, kako se činilo, te dodatne magijske nastave je trebalo biti jako puno. Na kraju smo se dogovorile da ćemo raditi svaki dan po sat vremena. To nije bilo baš onoliko koliko je Dijana očekivala, ali ja nisam mogla drugačije zbog škole, pa se ona morala pomiriti s time.

"Hej! Stigle ste! Kako si? Gloria mi je rekla da ti je super, da si zdrava, ali ja to moram sama provjeriti", mama mi je dotrčala čim me vidjela da izlazim iz auta.

"Da, mama, super sam."

Irenina mama me je spasila. Zapričala se s mojom mamom, pa sam ja mogla na miru zbrisati u sobu. Nisam još napravila svu zadaću za ponedjeljak, pa sam se prihvatile posla. Nije mi se bilo nimalo lako skoncentrirati na zadaću. Misli su mi bježale. Vraćale su se na protekle događaje ili su išle u budućnost, točnije na sutrašnji sat magije.

Dugo sam ležala budna. Nisam mogla zaspasti. Jedva sam čekala sutra. Nije ni čudo što sam, kad je jutro napokon došlo, imala veeelike ljubičaste podočnjake. Izgledala sam kao da me netko dobro nalupao. Zanemarila sam podočnjake i neispavanost, i, neobično dobre volje, krenula sam u školu. Željela sam sve ispričati Dolores, ali onda sam se sjetila da se ona više ničega ne sjeća. Sjećala se onih odlazaka u knjižnicu i vikenda, ali nije se sjećala nikakvih neobičnih događaja.

Uopće se nisam mogla koncentrirati na nastavu, a niti mirno sjediti. Samo sam čekala da zvono objavi kraj sedmog, posljednjeg sata. Vrijeme je teklo neobično sporo. Ne mogu se sjetiti kad je zadnji put bilo tako. Možda dan prije ljetnih praznika? Ne znam.

Na kraju je ipak i sedmi sat odzvonio. Rekla sam Dolores da moram na instrukcije iz matematike i potrčala van iz škole. Moji su upoznali Dijanu. Rekli smo im da će mi ona davati instrukcije iz matematike i da ćemo početi odmah u ponedjeljak. Matematika je bila

predmet koji mi nikad nije bio jača strana, pa se to činilo kao najbolji mogući izgovor. Moji su, naravno, bili oduševljeni tim prijedlogom i mojim iznenadnim zanimanjem za taj predmet. Nije ih trebalo moliti da me puste. Vjerojatno su mislili da je najbolje početi odmah dok me taj glupi predmet još uvijek zanima. Ja sam se složila s njima, iako iz drugog razloga. Još nisam smislila što će im reći kad vide da se moji rezultati iz matematike ne poboljšavaju, ali o tome će misliti kad za to dođe vrijeme.

Nacrtala sam se kod Dijane točno u dva i petnaest. Prije nego su me odvezli kući, pokazali su mi gdje živi, pa nisam imala problema s tim. Pokucala sam na vrata i ona mi je otvorila.

"Hej. Uđi", rekla je.

Dijana je živjela u kući, ne jako velikoj, ali dovoljnoj za nju. Ušla sam u mali hodnik, a zatim u dnevnu sobu. Sve je bilo lijepo namješteno. Zidovi su bili bijelo ljubičasti i na njima je visjelo nekoliko slika. Uz jedan zid je bio smješten tamnocrveni kauč, a u kutu na suprotnoj strani veliki TV.

"Jako volim ljubičastu boju. Ne znam zašto, ali uvijek me nekako podsjeća na magiju."

"Ja najviše volim srebrnu", rekla sam.

Povela me u malu radnu sobu čiji su zidovi također bili bijelo ljubičasti. U njoj je bio radni stol za kojim su bile dvije stolice i tri police s knjigama. Police s knjigama koje su se protezale od poda do stropa, a knjige na njima vjerojatno do prekosutra ne bih izbrojila. Nisam vidjela nikakve naslove koji govore o magiji, ali tko zna? Možda se magija uopće ne uči iz knjiga. Iako sam, moram priznati, očekivala one

velike stare knjige s koricama od kože kakve se mogu vidjeti u svim fantazijskim filmovima."

"Pa, počnimo onda. Možeš sjesti ovdje." Pokazala mi je na stolice za stolom, a ja sam sjela, nestrpljiva da već jednom počnemo.

"Prije nego naučiš bilo kakve čarolije, najbolje bi bilo da ti dam odgovore na neka pitanja. Ima li možda nešto što te posebno zanima?"

Nešto što me posebno zanima? Odakle da uopće počnem? Na kraju sam postavila pitanje koje me zanimalo od kad sam prvi put čula za pojам Sjena.

"Tko su Sjene? Znam da smo to mi, ali koja je naša uloga? Svi oni sastanci... I što Sjene uopće rade kad sve nauče?"

"Sjene, to jest mi, smo magična bića. Potječemo iz onog svijeta u kojem smo bili u subotu. Izgledamo kao ljudi, iako to nismo. Koristimo magiju, a kad je mjesec pun, pogotovo u onom paralelnom svijetu, naše moći još više jačaju. A tu su i Mračni. Magična bića kao i mi i naši vječni neprijatelji. Prelaze u ovaj svijet i rade svakakve nerede u njemu. To je valjda njihov smisao života. Napravi što više nereda gdje god dodeš. Tisućljećima ih pokušavamo promijeniti i usaditi im u glave drukčije razmišljanje, ali to je jednostavno u njima i ne ide van. Možeš ih prepoznati po tome što im oči noću svjetlucaju. Po danu ih ne možeš razlikovati od običnih ljudi kao ni nas. Imaju jako hladne oči, ali to nije neko mjerilo, jer i ljudi mogu imati takve oči."

"Zanimljivo, ali još mi nisi rekla koja je naša uloga u svemu tome."

"Naša uloga je promijeniti njihovu svijest. Nije baš da smo je ispunili, ali trudimo se", nasmijala se Dijana.

Bilo je jako zabavno provoditi vrijeme s njom. Uvijek je bila dobre volje i puno se smijala.

"Stalno imamo borbe s Mračnima", nastavila je, "Nije to kao neki pravi rat, više se svede na gađanje čime se stigne i uspavljivanje Mračnih koje onda vratimo u svijet iz kojeg i jedni i drugi potječemo. Pokušavali smo razgovarati s njima, ali dok smo mi pričali, oni bi obično smislili kako nam napakostiti i pobjeći čim završimo s pričom, pa smo odustali od toga. Nisu oni jako opasni, samo vole živjeti u neredu na koji smo mi Sjene doslovno alergični. Ima li još pitanja?"

"Da. Kako ja mogu biti Sjena kad moji roditelji to nisu?"

"To se ponekad dogodi. Ne znamo zašto. To je jednostavno tako. U svijetu ima dosta Sjena kao što si ti."

"Već su tri sata. Gotove smo za danas", rekla je Dijana nakon što je pogledala na sat.

"Gotove?! A magija?"

"Sutra."

"Ali danas nismo ništa napravile! To je jedan izgubljeni dan!"

"Nije. Čula si dobar dio naše povijesti. I to je nešto. Sutra ćemo početi s jednostavnijom magijom."

Već sam jedva čekala sutra. Onaj dio s borbama mi nije zvučao previše primamljivo, ali magija? To je već druga priča. Jedva sam čekala sutrašnji sat. Kako sam za školu imala posla preko glave, prestala sam je gnjaviti i otišla sam doma.

Hodala sam cestom. Nije bilo nikoga. Čak je bilo i pomalo jezivo. Užasno tmurno i bezvezno vrijeme. Razmišljala sam o onim pričama koje mi je ispričala Dijana.

Nešto je šušnulo u grmu pokraj ceste. Nešto je prošlo iza mene. Okrenula sam se i na djelić sekunde ugledala nešto što je izgledalo kao... Ne znam ni sama što. Vidjela sam neku maglicu oko sebe i osjetila neki neobičan miris u zraku. Razmišljala sam o tome da nazovem Dijanu, ali nisam htjela dizati paniku. Nisam se htjela suočiti s Mračnim a da nemam pojma kako se obraniti. Na kraju sam zanemarila to, štogod bilo, i nastavila put kući.

"Kako je bilo na instrukcijama?", pitala je mama čim sam ušla u kuću.

"Dobro", odgovorila sam joj.

"Sve ti je jasno?"

"Da, mama."

Što se matematike tiče, ništa mi nije bilo jasno. Nije ni moglo biti kad matematiku nisam ni takla. Morat ću pitati Dijanu što ću s matematikom jer to je nažalost važan predmet, a ja ne mogu ići negdje na instrukcije kad moji misle da već idem kod nje. A ne mogu niti prestati ići na satove magije. To je nevjerljivojno kako jedna matematika može ljudima komplikirati život.

Otišla sam u sobu napisati zadaću i vidjeti što imam učiti za sutra jedva čekajući sat magije.

* * *

Zadnji sat. Deset, devet, osam, sedam, šest, pet, četiri, tri, dva, jedan i... Zvonilo je. Namjestila sam vrijeme na svom ručnom satu da ide točno kao školski sat. Tako sam mogla u

sekundu znati kad zvoni. Na brzinu sam pozdravila Dolores i istrcala van.

Dva i petnaest, točno. Pozvonila sam Dijani na vrata.

"Prilično si točna."

"Inače i nisam baš, stalno kasnim. Ali ovdje se ipak uči magija."

"Drago mi je da ti se to toliko sviđa. Onda, na posao!"

Otišle smo u istu onu radnu sobu. Sjela sam na istu stolicu kao i prošli put.

"Počinjemo s jednostavnijim. Za početak, trebaš pomaknuti jedan predmet, ovako", rekla je i napravila pokret rukom kao da uzima knjigu i stavila je na stol. Knjiga s police je to i napravila kao da ju je ona stvarno taknula.

"Kako bih to točno trebala napraviti?"

"Inače nije bitna težina predmeta, ali možda bismo trebale početi s nečim lakšim, samo zbog toga da ti je to u glavi lakše napraviti. Evo, može ovo", stavila je olovku na stol i nastavila, "Sad ovu olovku trebaš premjestiti sa stola na policu s knjigama. Moraš zamisliti da se maglica obavlja oko nje i seli je na policu. Koncentriraj se i uživi u to."

Koncentracija mi je bila najteži dio posla. Oduvijek mi je bilo teško koncentrirati se samo na jednu stvar i pogotovo na nešto tako dosadno kao što je olovka. Ali znala sam da moram ako ne želim ispasti glupa u subotu. Ići ću na sastanak na kojem se dogovara o dalnjim borbama s Mračnjima, a neću moći niti pomaknuti običnu olovku pomoću magije.

Naslonila sam se, udobno namjestila i pogledala olovku. Izbacila sam iz glave sve osim nje. Ispružila sam ruku i zamislila da iz

nje izlazi srebrnkasta maglica, obavija se oko olovke, podiže je, nosi i spušta na policu s knjigama. Ne znam zašto sam zamislila baš tu srebrnu maglicu. To je bilo prvo što mi je palo na pamet kad sam ispružila ruku.

"To je nevjerojatno!"

Pogledala sam na policu s knjigama. Olovka je bila tamo, baš onako kako sam ja to zamislila. Nisam mislila da će tako brzo uspjeti, ali možda je Sjenama u prirodi da im sve ide tako lijepo s magijom.

"Super! Mislila sam da nikad neću pomaknuti tu olovku. Može sad nešto teže?"

"Naravno, pomakni stol s ovog kraja sobe na drugi."

"Čekaj malo, stol?! Mislila sam da ćeš mi dati knjigu ili tako nešto."

"Ti si iznimno nadarena Sjena. Jedan stol ti ne bi trebao biti problem."

Ustala sam i koncentraciju usmjerila na stol. Ispružila sam ruku i ponovno napravila onu maglicu. Ovaj put sam znala da je stvarno tu, a ne samo u mojoj glavi. Stol se, kao i olovka, bez ikakvih poteškoća smjestio na drugi kraj sobe.

"Brzo to tebi ide. Idemo još malo vježbati."

Premještale smo sav namještaj i stvari po sobi. Čini se da sam Dijanu uspjela zadiviti svakim svojim premještanjem.

Kad sam shvatila koliki nered sam napravila, počela sam na isti način vraćati stvari na njihovo mjesto.

"Zašto je moja magija srebrna?", upitala sam Dijanu kad je i posljednja olovka bila na svome mjestu.

"Magija uvijek ima boju koja je osobi koja je koristi najdraža. Moja je ljubičasta."

Mogla sam i misliti. Koja druga boja bi i mogla biti. Dijana je bila sitna i uvijek je nosila crnu odjeću, ali najdraža boja joj je ipak bila ljubičasta.

Ne znam zašto, ali sjetila sam se svojih muka s matematikom.

"Moram te pitati za matematiku, ja kao idem na instrukcije kod tebe, ali moji će kad tad primijetiti da nema rezultata."

"Meni matematika ne predstavlja problem, naći ćemo vremena i za to. Imam nešto za tebe, dođi."

Na moje iznenadenje, otvorila je jednu od polica s knjigama. To su zapravo bila vrata koja vode u skrivenu prostoriju. I ta prostorija je bila... Ogromna i pretrpana knjigama. U sredini prostorije je bio veliki prazni prostor. Na podu je bio tamnocrveni tepih. Prostorija nije imala prozore. Osvjetljavale su je nekakve kuglice jake svjetlosti.

"Kako?"

"Magija", nasmješila se Dijana, "Ima još puno toga što moraš naučiti. Za neke stvari će čak i tebi biti potrebno malo vježbe."

Otišla je do jedne od polica i izvukla dvije knjige. Iako je sve bilo uredno posloženo, nisam mogla shvatiti kako se tako snalazi i uspijeva pronaći ono što traži.

"Ovo želim da pročitaš jer će ti pomoći u onome što ćemo učiti. I koliko je sati sad?"

Pogledala sam na sat. Bilo je četiri.

"Već je četiri. Moram ići."

"Dobro, vidimo se sutra, u isto vrijeme."

* * *

Došla sam kući, na brzinu pojela ručak i bacila se na učenje. Na brzinu sam napisala zadaću, malo učila biologiju, a onda sam otišla čitati lektiru.

Nisam se ni okrenula, a već je bilo jedanaest sati navečer. Bila sam užasno umorna. Ništa mi više nije ostajalo u glavi, pa sam otišla spavati.

Iako sam odspavala punih osam sati, ujutro sam se osjećala prebijeno. Prisilila sam se da se izvučem iz kreveta i započela svoj uobičajeni dan.

I tako je to išlo. Škola, magija, i tako dalje. One dvije knjige koje mi je Dijana dala sam pročitala za dva dana. Onda mi je dala dvije nove.

Sve mi je bilo lako. Uživala sam. Tako je došao i petak. Nisam to ni primijetila dok mi Dijana nije rekla da dođem kod nje u subotu u sedam navečer. Mojima smo rekla da će cijeli vikend prespavati kod nje, pa su me pustili. Pitala sam je kako misli stići na Maklavun do ponoći pa mi je rekla da će se sastanak održati kod nje u onoj prostoriji. Doći će desetak ljudi. Pola od ukupnog broja koliko nas je bilo u cijeloj Hrvatskoj.

7

Dok smo čekale da dođu i pripremale prostoriju za sastanak sjetila sam se još nekih pitanja na koja sam bila zaboravila.

"Kako ljudi ne primijete Mračne ako stvaraju tolike nevolje? Kako ne vide da je tu nešto čudno?"

"Oni uvijek nađu logično objašnjenje za to."

Nasmijala sam se. Sjetila sam se Dolores. Mršava i visoka. Imala je dugu svijetlosmeđu kosu, blago valovitu i krupne smeđe oči. Izgledala je kao vila. Vila koja je uvijek nalazila logična objašnjenja za nešto što bi moglo biti magično.

"Zašto sam bila umorna onaj dan? Ono kad smo prvi put premještale stvari?", postavila sam drugo pitanje.

"Magija te izmorila. To je tako u početku... Kasnije, što je više koristiš, manje osjećaš umor. Ne brini oko toga, to je tek početak. A tu je i Mjesec koji nam pomaže kad se jako umorimo."

"Mjesec?"

"Da. Svjetlo Mjeseca nas jača. Zato se u našem svijetu Mjesec toliko i spominje, što si vjerojatno primijetila do sad. A i vidjela si Mjesec u onom drugom svijetu. Veći je od ovoga i drugačije sjaji. Taj Mjesec je nama važan kao što je u ovom svijetu važno Sunce."

Počeli su stizati prvi gosti, pa više nisam ništa stigla pitati. Prvi je stigao onaj čovjek koji nam je, čini se, bio vođa. Dijana nas je upoznala: "Aleksandra, ovo je Theodor. On je naš predstavnik na sastancima."

Znala sam da mi je taj čovjek poznat odnekud. Sad sam znala i otkud. To je onaj čovjek u kojega sam se zabila kad sam trčala da što prije stignem kod Dolores.

"Mi se na neki način već otprije znamo", nasmijao se Theodor, sigurno se sjetivši kako sam se zabila u njega, "I zovi me Theo", rekao je i mrko pogledao Dijanu.

"Da, zaboravila sam spomenuti da ga nitko ne smije zvati punim imenom", objasnila je Dijana.

"Ni ti ne bi htjela da te zovu imenom koje ti se ne sviđa. Aleksandra, hoćeš li mi pokazati ono o čemu mi je Dijana pričala?"

Udaljila sam se i koncentrirala na stol koji je već za par sekundi stajao na suprotnoj strani prostorije.

"Nevjerojatno!", Theo je bio iznenadjen, "Dugo nisam vidio nekoga tko tako brzo uči."

Ona i Theo su se nastavili diviti srebrnoj maglici, a ja sam vratila stol na njegovo mjesto. U međuvremenu su došli Irena i njeni roditelji i još sedmero ljudi. Bilo nas je sveukupno trinaest. Sjeli smo za stol i sastanak je počeo. Theo nas je obavijestio o nekoliko bitnih stvari, a onda smo svi mogli dati prijedlog za rješenje nekog problema.

"Kao što svi znate, Mračni su se opet pojavili. Napali su nas prošli tjedan u dvoru. Nismo bili spremni da im vratimo, pa smo pobjegli. I uspjeli smo. Ovaj put nisu nikoga ulovili. Iduće subote se održava sastanak u dvoru i ja, kao naš predstavnik, moram ići tamo s nekim idejama. Zato smo se danas okupili da o tome porazgovaramo. Ako netko ima neku ideju kako stati Mračnima i ovaj put na kraju nek' se javi."

Nitko se nije javio, nitko nije imao nikakvih ideja. Theo je nastavio:

"Ja imam isti prijedlog kao i uvijek: svi postavimo obrambenu magiju i vratimo im kad nas napadnu."

"Ne znam je li pametno čekati ih, Theo."

"Imaš neku bolju ideju, Lidia?

Lidia je šutjela, što je značilo da nije imala bolju ideju, iako se na njoj i dalje vidjelo da se ne slaže s Theom.

"Lidia ima pravo. Ne možemo ih čekati. Znaš i sam što je bilo kad smo zadnji put čekali."

"A što onda ti predlažeš, Dominik?"

Dominik je šutio, ali se javila Gloria: "Ja se slažem s Theom. Ne možemo ništa napraviti, a mislim da ih nitko ne želi ići tražiti po mraku."

"Ima li netko još nešto za dodati ili smo se napokon svi složili?"

Nitko nije ništa rekao, pa je Theo svih pozdravio, i time smo završili sastanak. Svi su se polako pokupili i otišli. Theo je ostao sjediti i izgledao je prilično umorno nakon jednosatne rasprave.

"Ne shvaćam zašto svi žele da ja budem vođa kad me nitko ne želi slušati", rekao je i onda je otišao.

Dijana i ja smo pospremile sa stola preostale kekse i mislile otići na spavanje, ali kako se nijednoj od nas nije spavalo, ostale smo sjediti i pričati. Ispričala mi je što se dogodilo prošli put kad smo čekali Mračne.

"Čekali smo i čekali, ali oni se nisu pojavljivali. S vremenom smo se opustili jer smo mislili da su odustali. Prestali smo se dogovarati što da radimo, uhvatili su nas nespremne i stvorili najveće nerade ikad."

* * *

Ujutro, nakon doručka, Dijana mi je dva duga sata objašnjavala matematiku, a onda smo krenule na zanimljiviji dio.

"Danas počinjemo s obrambenom magijom", rekla je, "Znaš da ona služi za obranu kao što i sam naziv govori."

Slušala sam uobičajena objašnjenja i postupke, a onda se i sama okušala u tome. Kao

i svaki put dosad, sve mi je išlo savršeno. Naučila sam kako se obraniti, zaustaviti magiju i usmjeriti svoju na napadača. Bilo je raznih oblika obrambene magije. Usvojila sam ih jako dobro, ali morala sam svakodnevno vježbati kako bi ojačali.

8

Da me sad netko pita kako sam preživjela nekoliko posljednjih tjedana, ne bih mogla odgovoriti na to pitanje. Škola ujutro, magija i učenje popodne. I još sam mnogo vremena provodila kod Dijane. Jedva sam stizala sve napraviti. Bila sam toliko umorna da sam svakog dana jedva čekala odlazak na spavanje, i svakog jutra sam se budila sa sve većim i većim podočnjacima.

"Dobro, što je s tobom u zadnje vrijeme?", pitala me Dolores jednog petka na satu povijesti.

"Ništa. Samo puno učim. Želim imati što bolje ocjene."

Htjela sam joj sve ispričati, ali nisam smjela.

"Već imaš i više nego dobre ocjene."

"Ne i iz matematike."

Nadam se da je to bilo uvjerljivo.

"Pa ne moraš ne spavati zbog toga! Hoćemo u šetnju poslije škole? Dobro bi ti došlo malo svježeg zraka."

"Moram na instrukcije iz matematike poslije škole."

"Opet?"

Ne. Neću ići danas na sat magije. Moram se malo odmoriti od svega toga. Ni ne sjećam se kad sam zadnji put bila u šetnji s Dolores.

"Imaš pravo, malo svježeg zraka bi mi dobro došlo. Samo će se javiti Dijani da ćemo početi kasnije."

Nazvala sam je i odgodila sve za kasnije. I ona se složila da bi mi malo odmora dobro došlo.

Dolores je bila presretna kao i ja. Šetale smo i pričale. Uglavnom je ona pričala. Ja nisam imala previše toga za reći s obzirom to da mi je većinu toga što me okruživalo zadnje vrijeme bilo zabranjeno otkriti bilo kome tko nije u to uključen. Ali i najobičnije pričanje o svakodnevnim glupostima s Dolores mi je bilo dovoljno da na kratko vrijeme izbacim iz glave sve što je imalo veze s magijom.

Ali to je trajalo jako kratko.

"Jesi li vidjela onog novog učenika iz drugog razreda? Tako je super..."

Dalje više nisam slušala. Opet sam vidjela nešto. Prošlo je iza mene. Sad kad sam znala više toga o svom svijetu, nisam ništa mogla samo zanemariti. Znala sam da je to isto ono što sam vidjela kroz prozor, i onog dana na putu kući. Čak sam i bila razmišljala o tome da kažem Dijani, ali prvo nisam htjela izazvati paniku, a kasnije sam jednostavno zaboravila na to. Svašta se događalo u zadnje vrijeme. A i Theo nam je javio da su Dominik i Gloria vidjeli Mračne jedne večeri kad su se vraćali kući od nekuda. Izbjegli su ih, i Mračni njih nisu uspjeli vidjeti. Ja sam se ipak nadala da ih više neće sretati. Odlučila sam da je najbolje da Dolores ide kući, a ja će ravno kod Dijane i ispričat će joj sve ono što sam zaboravila. Nešto mi je tu bilo čudno. Mračnima ništa ne smeta danje svjetlo, a ja ih ionako ne mogu prepoznati po danu. Zašto bi se onda skrivali? Mi Sjene

smo znali da im je u planu napraviti još veće gluposti nego dosad pomoću crne magije, kao što im je oduvijek i bilo. Jednostavno su bili takvi po prirodi. Nas Sjene nisu mogli smisliti. Bilo je ružno vrijeme i vani nije bilo nikoga osim nas dvije, mogli su bilo što napraviti bez problema. Ali svejedno sam se držala svoje odluke. Nisam htjela riskirati.

Rekla sam Dolores da sad moram ići na instrukcije, i otišla kod Dijane. Sva sreća da smo šetale više od sat vremena, pa Dolores nije pomislila da se samo želim izvući.

Dotrčala sam sve do Dijanine kuće i lupala joj na vrata sve dok mi nije otvorila. Nismo se stigle ni pozdraviti. Ja sam upala unutra i odmah joj sve na brzinu ispričala.

"Što ćemo? Javiti Theu ili?", pitala sam. Htjela sam saznati što više mogu o onome što sam vidjela, i nekako sam, ne znam zašto, vjerovala da će Theo imati odgovor na to pitanje. Uvijek sam ga doživljavala kao osobu upućenu u sve što se o našem svijetu može znati.

"Ne znam, Aleksandra. Ne bih htjela dizati uzbunu za nešto za što nisam ni sigurna što je."

"Ali nešto mora biti! Nije se pojavilo jednom, nego nekoliko puta! Nećeš mi valjda reći da sam sve umislila?!"

"Nisi umislila, ali nismo sigurne jesu li Mračni ili nisu!"

"A što bi drugo moglo biti?"

To je bilo dobro pitanje.

"Ne znam", rekla je Dijana, "Nazvat ću Thea."

Nervozno sam se vrtjela po radnoj sobi. Dijana je uzela mobitel i baš je htjela utipkati

broj, kad smo čule nešto iz dnevnog boravka. Nešto što nije pokušavalо biti tiho i što je sve prevrtalo.

9

"Brzo!", šapnula je Dijana i otvorila tajna vrata koja su vodila u prostoriju s knjigama. Ušle smo unutra, a onda je ona magijski zatvorila vrata za nama. Čudila sam se samoj sebi kako sam bila smirena. Uopće nisam paničarila, nego sam razmišljala o tome što ću napraviti ako nas nađu.

Čim je zatvorila vrata, nazvala je Thea i objasnila mu našu situaciju. Dok je ona pričala, ja sam postavila nekoliko obrambenih čarolija kojih sam se sjetila na vrata. To ih vjerojatno ne bi zaustavilo, ali ipak bi nam dalo naku malu prednost.

"Jesi dobro?", pitala me Dijana kad je završila razgovor.

"Aha. Ti?"

"Jesam."

"Znači misliš da jesu Mračni?"

"Sigurna sam. Tko bi drugi preokrenuo cijelu kuću?"

"Možda lopov ili..."

"Ne", prekinula me, "To je Mračni, a možda i nekoliko njih. Obični ljudi ne dižu ovakvu buku, pogotovo ne usred bijelog dana."

Dijani i meni ništa drugo nije preostalo nego sjediti i čekati. Theo je rekao da će nam poslati nekoliko nema najbližih Sjena u pomoć i neka budemo tihe i izdržimo što dulje možemo.

"Aleksandra, slušaj me. Nekoliko Theovih prijatelja je pola sata daleko odavde. Možda nam se posreći, pa nas Mračni ne pronađu. Ali sumnjam u to. Želim da budeš

svjesna toga da čemo se vjerojatno morati braniti."

"Dobro. Što čemo napraviti? Postavila sam nekoliko obrambenih čarolija na vrata."

"Odlično si se toga sjetila. Ta magija više nije u dodiru s tobom, pa nije dovoljno jaka da ih zadrži na dulje vrijeme, ali to je svejedno super ideja jer će nam dati malu prednost. Još nešto. Sve će biti dobro, samo ne paničari."

"Kao što vidiš, smirena sam", rekla sam i nasmiješila se da joj dam kakvo takvo ohrabrenje.

"I pazi da im ne budeš okrenuta leđima i da te ne stjeraju u kut."

"Dobro, sve..."

Bum!

Sve se događalo brzo. Bilo ih je nekoliko, ali nisam ih stigla izbrojiti. Nisam ih mogla ni vidjeti jer su od glave do pete bili odjeveni u crno. Vidjela sam im samo oči i hladne poglede.

Uspješno sam zaustavljala sve njihove čarolije braneći se svojima. Moja srebrna magija uspješno je pobjedivala njihovu crnu. Uspjela sam čak i napasti nekoliko puta.

Ugledala sam nešto ljubičasto. To je bila Dijanina magija. Dobila sam novu ideju. Istovremeno sam se branila i gledala gdje je ona. Kad sam uspjela vidjeti kako se širi njena ljubičasta maglica, udružila sam svoju zajedno s njezinom. Učinak toga je bio nevjerojatan. Bilo je kao da puše orkanski srebrno ljubičasti vjetar. To me odbacilo do zida. Lupila sam glavom u zid i zacrnilo mi se pred očima.

Probudila sam se u sobi ljubičastih zidova, Dijaninoj spavaćoj sobi. Sjetila sam se svega što se događalo čim sam osjetila jaku glavobolju. Pitala sam se gdje je. Pokušala sam ustati, ali nešto me odmah spustilo natrag.

"Kamo ćeš?"

"Oh, bok, Irena."

"Hej. Čestitam, postala si slavna."

"Ha?"

"Da. Baš kad si se srušila došli su Jack i Monique. To su ti Theovi prijatelji, Jack predstavnik Sjena iz Engleske i Monique iz Francuske. Nisu imali posla s obzirom da ste vas dvije dobro sredile Mračne. Osim, naravno, poslati ih tamo odakle su i došli. Sad su svi tamo, uključujući i moje koji su sjeli u auto i dovezli se ovamo čim im je Theo rekao što se dogodilo, i Dijana im prepričava što se dogodilo. Moram priznati da ti je ideja bila super. Kako si se sjetila toga?"

"Ne znam, samo mi je došlo u glavu."

"Naravno, kao da se od tebe može očekivati išta bolji odgovor", zakolutala je očima.

Ponovno sam pokušala ustati, ali Irena mi nije dopustila.

"Daj, pusti me. Idem tamo."

"Žalim, ali strogo su mi naredili da te zadržim ovdje."

"Ma daj, dobro mi je."

Nije mi stigla odgovoriti jer je njena mama ušla u sobu.

"Budna si! Kako ti je?", pitala me.

"Super mi je. Mogu ustati? Koliko sam uopće spavala?"

"Sada je devet, znači negdje oko pet sati."

"Moram doma! Moji se već sigurno pitaju gdje sam!"

"Smiri se", ubacila se Irena, "To je već sređeno."

"Da li te boli glava?", pitala me je njena mama.

"Manje, što ste rekli mojima?"

"Da smo došli u Crikvenicu, i da je i Irena tu, i da ćeš ti još ostati kod Dijane da praviš Ireni društvo."

"I povjerovali su?"

"A zašto ne bi? Vikend je."

Na to sam zaboravila.

"Mogu ustati?"

"Možda bi bilo bolje da ne, ali ako kažeš da ti je bolje..."

"Je, bolje mi je", rekla sam i brže-bolje ustala prije nego me opet pokušaju vratiti natrag. Očito imam tvrdnu glavu. Još uvijek me boljela, ali očito nije bilo ništa strašno jer mi se nije vrtjelo. Otišla sam ravno u dnevni boravak.

Dijana im je još uvijek prepričavala popodnevne događaje.

"Evo nam zvijezde dana!", uzviknuo je Theo.

Upoznali su me s Jackom i Monique. Oboje su bili super, ali malo sam se pomučila u razgovoru, jer još uvijek nisam najbolje svladala jezik Sjena, iako i nije bio tako težak.

Ostala sam kod Dijane do pola noći, a onda su me Irenini odveli doma i rekli mi da se odmaram iako me ne boli glava. Popričali su s mojima i rekli im da paze da se odmaram jer sam pala preko nekog kabela ili tako nečega i udarila glavom u zid. Otišla sam ravno na spavanje. Nije mi se dalo odgovarati na brojna

pitanja o tome kako sam provela popodne kojima su me moji zatrplali.

"Bilo je super, napričala sam se s Irenom, i ne, mama, nije mi ništa od tog udarca", rekla sam im i otišla na spavanje. Eh, da su samo mogli znati istinitu verziju priče! Dobro, od udarca mi i nije bilo ništa, to je bila istina. Monique je inače doktorica. Pregledala me i rekla je da nemam potres mozga ili nešto slično. Sjene su se inače bavili normalnim zanimanjima kao i ljudi, ali su uz to još imali i punе ruke posla oko stavljanja Mračnih na red.

Probudila sam se oko osam. Pokušavala sam još neko vrijeme zaspasti, ali kako mi nije išlo.

Odustala sam i otišla učiti. Pogledala sam na raspored da vidim što je najhitnije. Uh, ne valja. Test iz engleskog iz gramatike u utorak. Znam ja dobro govoriti i pisati engleski, ali iz ovakvih testova ja jednostavno ne mogu dobiti više od tri. Što još ima? Latinski, test u četvrtak. Ni to nije dobro. Opet gramatika. Uvijek izmiješam sve nastavke u deklinacijama. Pa, bolje da se prihvatom posla. A još moram i odgovarati sto drugih predmeta...

11

Svaki novi dan u posljednjih mjesec dana postajao je veeelika utrka. Ništa nisam stizala napraviti. Već je bio drugi mjesec, drugo polugodište. Iako je bio tek početak polugodišta, već su nas napali s ocjenama. Kako Mračni opet izazivaju nered po svijetu, morala sam vježbati magiju svaki dan. Nisam s time imala problema, ali, kako je Dijana rekla, neke stvari jednostavno moraš vježbati da ti sjednu.

"Što se to s tobom događa? Nikad nisi zaboravljala ovoliko zadaća!", rekla mi je Dolores jednog dana kad sam je zamolila da mi prepiše zadaću iz hrvatskog. Ja nisam imala vremena za to jer sam prepisivala tri druge zadaće.

Na biologiji smo sjedile u zadnjoj klupi, a profesorica je uvijek smirivala samo prve redove, pa smo u miru mogle raditi što nas je bilo volja. Tu profesoricu nitko nije slušao, a cijeli sat je gubila na smirivanje razreda. Time, naravno, nikad ništa nije postigla. Smirivala je samo prve redove, jer ostale nije stigla.

"Ne znam, Dolores. Jednostavno ne stižem sve."

Nisam znala što drugo da joj kažem. I ocjene su mi bile slabije, osim iz matematike, koje su zahvaljujući Dijani porasle.

"Pa što radiš doma? Mislim, ne pisati zadaću. Nije da mi je sve ovo problem, naravno da će ti pomoći, ali vidiš i sama da si pokvarila ocjene."

Što da joj kažem?

"Potrudit će se više, Dolores, i hvala što mi spašavaš život zadnjih mjesec dana."

"Nema na čemu", rekla je i zavrtjela glavom.

Nikad nisam voljela učiti, ali uvijek sam uspjevala izvući dobre ocjene. Prolazila sam s peticom. Ovako nešto mi se nikad dosad nije dogodilo.

Zvonilo je za odmor, a Dolores i ja smo izašle van na hodnik.

"Eno ga, eno ga!"

"Koga?"

"Onaj o kome sam ti pričala! Onaj tamo visoki!"

Pokazala mi je visokog dečka na suprotnoj strani hodnika.

"Tko je to?", pitala sam je.

"Onaj novi o kome sam ti pričala! Super je. Ide u drugi razred, pričala sam ti o njemu!"

Dolores je bila potpuno zaokupljena njime.

"Daj, Aleksandra! Nisi ga ni pogledala!"

"Da, pogledala sam ga, i potvrđujem tvoje priče da je savršen", bezvoljno sam rekla i vratila se svojim problemima. Bio je zgodan kako je Dolores rekla, ali ja sam imala važnijih stvari na pameti.

Dolores je bila previše zaokupljena njime da bi se uopće obazirala na mene. Već je zvonilo, ušle smo u učionicu na idući sat, a ona je još uvijek letjela visoko na svome oblaku. Odgovaralo mi je malo šutjeti pa sam je pustila da u miru sanjari.

Posljednja četiri školska sata Dolores se sjetila da sam ja još uvijek tu, pa smo četiri sata brbljale o savršenosti tog dečka iz drugog razreda.

"Kako ima prekrasne oči!", rekla je.

* * *

Kad je završila škola, otišla sam kod Dijane.

"Ja više ne mogu!", rekla sam joj kad iz stotog pokušaja nisam uspjela uspavati njenu novu ljubimicu, mačku Lily.

"Moraš! Kako ikad misliš spriječiti Mračne u stvaranju nereda?!"

"Ne znam više što mislim. Ne funkcioniram."

"Ok, odmori se danas. Ali sutra nastavljamo!"

Otišla sam kući, i bila sam joj užasno zahvalna što me pustila. Ali nije ni tu bilo odmora. Duboko sam udahnula i prihvatile se knjige. Sve mi se miješalo.

12

Nakon još nekoliko dana borbe sa školom i magijom, došao je taj prekrasni petak. Poslije škole sam, kao i svakog dana, otišla kod Dijane. U ovih par dana sam uspjela naučiti par novih čarolija među kojima su bile uspavljivanje i ublažavanje pada koje se nije moglo primjeniti na samome sebi. To mi nije imalo smisla, ali već sam se odavno pomirila s time da će nailaziti na sve više stvari koje nisu imale smisla.

Pustila me ranije. Rekla je da smo uspješno odradile i više posla nego što je ona mislila da ćemo uspjeti u dva mjeseca i da sam zaslužila odmor. Ja sam se složila s njom i otišla doma.

Otišla sam u sobu i sjела za stol. Samo sam tako sjedila. Odlučila sam da ovaj petak neću ništa raditi, pa kud puklo. Oko osam sam povečerala i odmah nakon toga otišla spavati. Već sam zaboravila kako je to prekrasan osjećaj!

Probudila sam se u podne idućeg dana. Bio je lijep sunčan dan. Otvorila sam prozore. Osjećala sam se odmorno i svježe kao ružica i palo mi je napamet kako bih mogla popodne otići do Dijane da još malo vježbamo. Ona će vjerojatno biti sretna zbog mog zalaganja, a možda mi da i više odmora preko tjedna. Iako to zapravo neće biti odmor jer će to vrijeme iskoristiti za učenje. Moram popraviti ocjene.

"Dobro jutro", pozdravila sam svoje kad sam se dovukla do dnevnog boravka.

"Već je prošlo podne, a njoj je jutro", mama je zaklimala glavom i nastavila pripremati ručak.

Zanemarila sam to i pitala je ako mogi popodne ići kod Dijane da još izvježbam matematiku.

"Idi, ali trebaš učiti i druge predmete", rekla je mama.

"Dobro!"

Vratila sam se u sobu i nazvala Dijanu. Kao što sam i mislila bila je oduševljena tim prijedlogom. Požurila sam s ručkom i otišla do nje.

"Hej, izgleda da ti je ono vrijeme odmora koristilo."

"Je, i to ne možeš ni zamisliti koliko."

"Odlično! Znači sad si spremna za nove čarolije!", rekla je i odvukla me u malu radnu sobu koja je prikrivala jednu puno veću prostoriju.

Bila je slobodna ovaj vikend i pitala me bih li mogla prespavati kod nje. Naravno da sam mogla! Otišla sam doma po pidžamu i rekla svojima da me neće biti cijeli vikend.

Ipak smo odlučile da se nećemo toliko opterećivati mojim učenjem. Zasluzeni odmor nakon dva duga mjeseca! Nas dvije smo se odlično zabavljale. Podijelile smo dnevni boravak po pola i cijelo popodne se natjecale u ukrašavanju prostorije ukrasima koje smo stvarale magijom. Bilo je puno smijeha i vriske jer smo obje pokušavale uništiti ukrase ove druge.

Ta naša zabava je završila prije predviđenog vremena. Netko je doslovno sjeo

na zvonce koje nismo odmah čule zbog vrištanja. Bilo je već deset sati. Tko bi mogao doći u ovoliko sati navečer? Pogledale smo se. Gabriela je vjerojatno imala isto mišljenje kao i ja. Nisam vjerovala da su Mračni jer je njihov običaj bio razvaliti vrata i stvoriti što više nereda. Ne bi oni ovako zvonili. Otišle smo otvoriti vrata.

To je bio Theo. Bio je sav prljav i imao je nekoliko ogrebotina: "Napokon! Mislio sam da nikad nećete otvoriti ta vrata! Nisam htio samo upasti."

"Što se tebi dogodilo?", pitala je Dijana.

"Trebamo vas dvije. Mračni su napali Maklavun. Pokušavaju ga srušiti. Mi se borimo, ali u manjini smo. S nama su i Jack i Monique i nekoliko Sjena iz Engleske i Francuske. Idete li? Mislim ti Dijana, ne znam da li je pametno da Aleksandra..."

"Naravno da idem", prekinula sam ga.

"Odlično se zabavljamo", nasmijao se Theo, "Gađaju nas divovskim začaranim kuglama od blata, tek toliko da znate." Onda je nestao. Ostala je samo plava maglica.

Nisam to još mogla izvesti sama, pa me Dijana uhvatila za ruku i krenule smo. Voljela sam tako putovati i jedva sam čekala da to naučim, ali ona je to odlučila ostaviti za kasnije. To je bilo putovanje ogromnom brzinom. To nije mogao niti jedan avion ili bilo kakvo drugo prijevozno sredstvo. Samo što je bilo i opasno. Trebalо je dobro naučiti gledati na poseban, magičan način, da se ne zabiješ u nešto. Čak i oni najveštiji u tome su izbjegavali takva putovanja ako nisu bili u stanju da svu svoju koncentraciju usmjere na magično gledanje. I Theo i Dijana su znali da nemaju vremena

putovati drugačije. Iako im je to bilo teško, prisilili su se ne misliti na bilo što osim na gledanje.

Tako smo, nakon vrlo kratkog vremena, stigli na mjesto borbe. Bilo je prilično gadno. A i bučno. Mračnih je bilo nešto više nego nas. Oči su im u mraku svjetlucale. Rušili su naš tumul, kamen, po kamen. Sjene su im vraćale istom mjerom.

Theo, Dijana i ja smo se uključili u borbu. Ostali od naših koji su nas primijetili su izgledali jako sretno što nas vide. Svaka pomoć je bila dobrodošla. I Irena je bila ovdje. Vidjela sam kako brani tumul svojom blijedozelenom magijom.

Naša raznobojna magija protiv crne magije Mračnih. Mlazovi maglica su letjeli posvuda, pomješani začaranim kuglama blata koje su na nas bacali mračni. Čudim se da smo išta uspjeli vidjeti. Gađala sam Mračne svime što sam našla, naravno, ne nečim teškim što bi ih moglo jako ozlijediti, iako oni i nisu bili baš tako pažljivi kao mi. Svašta je letjelo po zraku.

Držala sam se onih Dijaninih savjeta *ne okreći im leđa i ne daj da te stjeraju u kut koliko god sam mogla*. Ali nešto je tu bilo čudno.

Mlaz crne maglice me stalno gurkao u leđa. Znala sam da je jedan Mračni iza mene, ali koliko god se okretala nikako ga nisam uspijevala vidjeti. Nije mi bilo jasno zašto me samo gura, umjesto da me odmah sruši i po mogućnosti baci nešto na mene da me onesposobi za daljnju obranu tumula.

To mi je išlo na živce, ali došla sam na jednu ideju. Zanemarila sam lupkanje po ledima i gađala i uspavljalala Mračne koji su bili ispred

mene. S jedne strane tumula je kamenolom i moguće je pasti dolje ako ne gledaš kamo ideš. Ja sam to znala, ali nisam htjela da taj netko iza mene padne, nego samo da dođe do ruba gdje mi neće moći pobjeći i onda ču ga moći začarati čarolijom spavanja kao i ostale.

Kroz borbu sam se unazad pomicala prema rubu brda dok nisam stigla dovoljno blizu. Naglo sam se okrenula.

Najhladnije morskoplave oči koje sam ikad vidjela. Svjetlucale su kao i kod svih Mračnih... Dok sam se ja snašla, Mračni me ponovno blago gurnuo svojom magijom. Čarao je s obje ruke. Jednom je rušio tumul, a drugom je držao mene, tek tako da ga ne mogu ometati u poslu. Ali nije me srušio. Nisam mogla shvatiti zašto.

Razmišljala sam kako da se maknem, kad je prema meni poletjela jaka crna magija. Nisam se mogla pomaknuti jer me onaj Mračni još uvijek držao pomoću magije. Već sam mislila da sam gotova, kad me netko povukao s putanje te jake crne magije kojom me netko uporno pokušavao pogoditi. Osoba koja me branila je bila jednakotoliko uporna.

Osjetila sam da me onaj Mračni pustio, pa sam iskoristila trenutak, pronašla drugog Mračnog koji me gađao svoji mračnim čarolijama, i poslala sam na njega najjaču čaroliju uspavljanja koju sam ikad izvela.

Moja srebrna magija je bila na pola svoga puta kad joj se pridružila jednakotoliko jaka crna. Obje su pogodile Mračnog koji me napadao. Odletio je nekoliko metara dalje i ostao тамо. U zadnji trenutak, ali ipak na vrijeme, sam poslala čaroliju ublažavanja pada. Sad sam znala čemu služi.

Okrenula sam se da vidim tko mi je to poslao pomoć. Bilo nas je manje jer su mnogi, i Sjene i Mračni, bili začarani i porazbacani uokolo. Tako je bilo i manje maglica u zraku. Sad sam ga uspjela dobro vidjeti. Mračni je bio...

Prezgodan. Visok, snažan. Imao je crnu kosu, dugu do ramena. Oči su mu i dalje bile hladne, ali sad sam mogla u njima vidjeti još nešto. Nije imao zloban pogled, ali izraz lica je govorio da samo jedva čeka da napravi neku glupariju.

"Ono ti je bilo super. Tom se dugo neće probuditi."

Jel' on to priča sa mnom?

"Sorry, zaboravio sam se predstaviti. Sebastian."

"Aleksandra", jedva sam nekako promumljala.

Mračni razgovara sa Sjenom?!

"Vidimo se", rekao je i izgubio se u mraku.

Prvo me brani, onda razgovara sa mnom, i još mi kaže da se vidimo?! Razmišljala sam o tome, a onda me crna magija koja mi je proletjela iznad glave spustila na Zemlju. Čarolijom sam uspavala napadača.

Vratila sam se do tumula gdje je borba bila gotova. Mračnih više nije bilo. Još su samo Theo, Dijana i Monique bili na nogama. Ostali su bili negdje po zemlji, kao i Mračni.

Pogledala sam tumul. Bio je porušen na nekim mjestima, ali šteta nije bila jako velika. S divljenjem sam gledala tumul i nasmijala sam se jer je pobjeda bila naša. "Što ćemo sa svima njima?", upitala sam Dijanu.

"Vratit ćemo ih kroz prolaz natrag u drugi svijet. Probudit će se za nekoliko sati i vjerojatno uskoro opet početi raditi probleme. Već im tisućljećima pokušavamo usaditi u glave neke dobre navike, ali prilično su tvrdoglavci."

Sjetila sam se Sebastiana. Rekao je da se vidimo. Pogledala sam uokolo, ali nigdje ga nije bilo. Možda su ga uspavali s ostalima. Kad bih ga barem uspjela naći i probuditi...

Stala sam na mjestu. Ma o čemu ja to razmišljam? On je Mračni. M r a č n i. Ali... On je drukčiji... Sad mi je trebala neka izlika da mogu u miru njuškati okolo.

"Dijana?"

Ona se okrenula.

"Mogu nekako pomoći? Možda da pronađem naše da nekoga ne bismo zabunom poslali u drugi svijet?"

Samo što je taj netko za koga sam se bojala da će otići bio Sebastian.

"Dobro si se sjetila toga. Trebaš pomoći?"

"Ne, ne, ne. Mogu sama. Mislim da je Theu i Monique potrebnija tvoja pomoć nego meni. Oni imaju više posla."

"Kako hoćeš", rekla je Dijana.

Sad ga samo moram pronaći prije njih. I moram požuriti. Njih je troje, a ja samo jedna. I ležali su posvuda. Nisam pojma imala gdje bi on mogao biti.

Pomoću magije sam si stvorila malu srebrnu kuglicu svjetla u ruci. Išla sam od jednog do drugog i gledala je li to on. Usput

sam našla Irenu i Jacka. Irenu sam ostavila gdje sam ju i našla, a kad sam došla do Jacka pozvala sam Dijanu. Bilo mi je nekako jadno ostaviti Irenu samo tako, ali znala sam da će mi se prikrpati, a onda više neću moći tražiti Sebastiana, ako je uopće ovdje negdje.

Tražila sam dalje, ali nigdje ga nije bilo. Na kraju sam odustala i vratila se ostalima. Oni su do tada obavili dobar dio posla. Sjela sam na rub tumula i razmislila. Zašto sam se nadala da će ga naći? Nije mi trebalo puno razmišljanja da dođem do odgovora. Zato što sam htjela da bude tako. Zato jer mi se svida.

"Idemo", rekla je Dijana.

"Već ste gotovi? A ostale Sjene?"

"Sve Mračne smo poslali u drugi svijet, a Sjene su otišle."

"Jesu li Irena i njezini dobro?"

"Jesu, ne brini za njih. Jesi li ti dobro? Nešto si zamišljena."

"Sve je okej. Kad se vraćamo u Crikvenicu?"

"Evo, upravo sada."

Primila me za ruku, i za par minuta smo bile kod nje u dnevnom boravku.

13

Srušila sam se u udobni krevet i kad sam zatvorila oči, susrela sam se s onim vragolastim morskoplavim pogledom.

Ja sam Sjena i ne volim Mračne. Ja sam Sjena i ne volim Mračne.

Kad ćemo se vidjeti?

AVATAR - ŠTO I KAKO

Piše: Aleksandar Žiljak

Avatar Jamesa Camerona je gigahit koji dokazuje da je filmska znanstvena fantastika komercijalno itekako živa, ali i da se unutar te komercijalnosti može izreći poruke relevantne za trenutak u kome živimo. *Avatar* nam također nudi i do sada možda najveličanstveniji prikaz nekog drugog živog svijeta, čime unutar znanstvenofantastičnog filma pomiče kako vizuelno-estetske, tako i tehnološke granice. Konačno, iako *Avatar* nije prvi 3D-film,¹ on predstavlja dokaz punog tehničkog i tržišnog sazrijevanja novih digitalnih 3D tehnologija.

Međutim, postavlja se pitanje njegove istinske žanrovske pripadnosti. Problematično je i koliko je stvarno originalan. Najzad, film je izazvao oprečne reakcije i osporavanja. Iako će za njegovu punu ocjenu trebati još pričekati, *Avatar* je već sada dovoljno snažan fenomen da se njime možemo i moramo pozabaviti kao jednim od ključnih znanstvenofantastičnih filmova.

James Cameron - lik i djelo

Avatar je nemoguće u potpunosti shvatiti bez da se sagleda dosadašnji opus Jamesa

Camerona, njegova istinskog tvorca, scenariste, režisera i producenta.

Cameron se u zadnjih trideset godina učvrstio kao jedan od najznačajnijih autora filmske znanstvene fantastike uopće. Kao prvo, veći dio njegova opusa, bez obzira na poveliku žanrovsку pauzu, vezan je uz znanstvenu fantastiku. Kao drugo, Cameron se pokazao sposobnim kombinirati ozbiljne teme s komercijalnim pristupom pri povijedanju i režiji, po čemu bi ga se, uz ponešto opreza, moglo smjestiti negdje u trokut između Stanleya Kubricka, Stevena Spielberga, te Georga Lukasa.² Kao treće, Cameron nikad nije zazirao od tehničke inovacije u procesu pravljenja filma. I najzad, Cameron u svojim filmovima ne odbija kritički progovoriti o usponu militarističkog kapitalizma (ili kapitalističkog militarizma, kako hoćete), jasno i na vrijeme upozoravajući - kroz znanstvenofantastične metafore - kuda sve to vodi. To što su svi zainteresirani pri tome podebljali svoje bankovne račune zasigurno predstavlja određeno unutarnje proturječje, ali bože moj, i Marxa je potpomagao tvorničar Engels!

¹ Unutar žanra, još je Jack Arnold sredinom '50-ih radio 3D-filmova, poput znamenitog *Stvorenja iz Crne lagune*.

² Kubrick je u svoja tri znanstvenofantastična filma znatno ozbiljniji i mračniji; Spielbergova je filmografija bogatija i raznovrsnija, ali on je sklon i pomalo djetinjem pristupu; Lukas je svojom franšizom vjerojatno otvorio prostor da se autor poput Camerona uopće može i pojaviti!

James Francis Cameron rođen je 1954. u Kapuskasingu, Ontario, Kanada. Godine 1971. s obitelji se preselio u Kaliforniju. Studira fiziku i engleski, ali koristi svaki trenutak da posjeti filmski arhiv Sveučilišta južne Kalifornije, posebno tražeći radeve o filmskim efektima i tehnologiji.

Odustavši od studija, Cameron - tipično američki - svaštari za kruh svagdanji, ali 1978. s prijateljima snima 10-minutni znanstvenofantastični film *Xenogenesis*. Ubrzo će naći posao u studiju Rogera Cormana, znamenitog autora niskobudžetnih filmova neujednačene kvalitete i umjetničkih dosega.³ Corman, koji se hvalio kako nikad na filmu nije izgubio ni centa, pokazao se možda još značajnijim kao mentor i pravi rasadnik talenata za američku filmsku industriju.

Već 1980. Cameron je scenograf na space-operi *Battle Beyond the Stars* Jimmyja Murakamija. Sljedeće godine radi na specijalnim efektima za Carpenterov *Escape from New York*, te dizajnu za *Galaxy of Terror* (B. D. Clark), a kao dizajner radi i na filmu *Android* (Aaron Lipstadt - 1982.).

Cameron u to vrijeme dobiva priliku i kao režiser. Naime, Corman producira nastavak svog klona Spielbergovih *Ralja*, *Piranha* (Joe Dante - 1978.). Film se, domišljato, trebao zvati *Piranha II: The Spawning*, a nakon što je planirani režiser otišao, u vrući je stolac zasjeo Cameron. Radi se o popriličnoj trešini, gdje piranje iz prvog nastavka dobivaju krila. Kako

³ Uz danas kultne "jeftilene" poput *Male trgovine užasima*, Corman će kreativni vrhunac dosegći nizom vrlo slobodnih ali vizuelno lijepih adaptacija Edgara Allana Poea - *Pad kuće Usher*, *Krabulja Crvene smrti*, *Ligejin grob*, *Gavran* - a autoru ovog članka je u dobrom sjećanju i po ratnom avijacijskom spektaklu *Von Richthofen i Brown*.

je izgledala produkcija, svjedoče i Cameronove noćne more, iz kojih se iznjedrila ideja za njegov sljedeći hit, *Terminator*.

Terminator iz 1984. prvi je Cameronov autorski projekt, koji se odmah pokazao i kao veliki uspjeh i prerastao u povoliku franšizu, prvu koju je Cameron stvorio. Na filmu je kao producentica radila Gale Anne Hurd (njegova druga žena; prva je bila Sharon Williams), još jedna od Cormanovih štićenica. Linda Hamilton (njegova četvrta žena) glumi djevojku koju progoni robot iz budućnosti (Arnold Schwarzenegger u ulozi koja je od njega učinila ikonu kasnog 20. stoljeća), a štiti je vojnik, također iz budućnosti (Michael Biehn⁴).

Ranih 1980-ih Cameron je napisao i scenarij za film *Rambo: First Blood Part II*, nastavak filma *First Blood* (u nas *Rambo*, pa je onda *R:FBPt II* bio *Rambo 2*) Teda Kotcheffa. Filma se kao producent dograbio Stallone, režiju je potpisao George Pan Cosmatos, a koliko je ostalo od Cameronova scenarija, dobro je pitanje.⁵

⁴ Koji, meni prilično neobjasnivo, usprkos ulogama u Cameronovim hitovima, nije uspio karijeru izdignuti do zvjezdanih visina.

⁵ Mala digresija: serijal *Rambo* izvrstan je primjer kako neki filmovi s vremenom poprimaju značenja koja je izvorno bilo teško iščitati. Izvorni *Rambo* - koristim domaće prijevode naslova - bio je akcijski razjarenim ratnim veteranom, koji u ovim krajevinama zaslužuje temeljitu analizu. Svatko od nas, dovoljno star da se sjeća ratnih zbivanja iz prve polovice 1990-ih, zna koliko je Rambo-ikonografija bila prisutna u ljeto 1991. i bilo bi zanimljivo ozbiljno istražiti sve posljedice ovog fenomena. I odnos prema veteranima, tema prvog *Rambo*, nešto je što se svako malo problematizira u našim krajevinama /podsjecam na svježe događaje - 21. travnja 2010. - u Sarajevu, te 2011. u Zagrebu/. *Rambo 2* bio je brutalna reaganovska fantazija u kojoj, eto, američki vojnici ipak dobivaju Vijetnamski rat, makar s 10-15 godina zadrške. Primijetimo da ovaj film, zbog otvoreno antisovjetskog stava, nikad nije bio u distribuciji u Jugoslaviji, već je kolao u piratskim kopijama na tada tek propupalom video-tržištu. *Rambo 3* je na značaju dobio s američkom invazijom Afganistana: pitam se bi li bilo kakve koristi da su Bushu mlađem odvrtili onaj dio gdje Richard Crenna sovjetskom

Pravi probaj u visokobudžetne vode Cameron je ostvario 1986., s filmom *Aliens*, izravnim, ali značajno proširenim nastavkom znamenitog *Aliena* Ridleyja Scotta. Čini se da je upravo uspjeh *Aliens* začeo franšizu s Gigerovim čudovištem u glavnoj ulozi, te je tako Cameron postao otac još jednog franšiziranog svemira, koji se s filma prelio u strip, romane, još dva nastavka, igre, *merchandising* svake vrste, te stripovsko i recentno filmsko hibridiziranje s *Predatorom* Johna McTiernana. Osim toga, *Aliens* od Sigourney Weaver stvara ikonu ratoborne žene-junakinje, koja joj je donijela i nominaciju za Oskara.

Tri godine kasnije, 1989., Cameron nudi *The Abyss*, napetu sagu o susretu s izvanzemaljcima što se skrivaju u morskim dubinama. *Bezdan*, koji je pokazao dokle je i koliko manjakalno Cameron spreman ići u realiziraju svojih projekata (snimanje u bazenima nedovršene nuklearne elektrane), istovremeno je najavio i mogućnosti računala u stvaranju filmske slike (vodeni pipac što istražuje podvodnu stanicu). Međutim, *Bezdan* se nije pokazao pretjeranim uspjehom, čemu možda pridonosi i kraća verzija koja je išla u kino-distribuciju, a iz koje su izrezane neke scene koje filmu daju dublje značenje. Svejedno, među nekoliko "podmorskih" filmova koji su se tada pojavili, *Bezdan* je zapravo sasvim bez konkurencije, i ostaje, po

pukovniku očitava bukvicu o nepokorivom afganistanskom narodu? Da, ni *Rambo 3* nije bio ništa manje antisovjetski nastrojen od "dvojke", ali se u nekoliko godina klima u Jugoslaviji toliko promijenila da je film prikazivan u kinima. Konačno, u pomalo neobičnom i iznimno krvavom *Johnu Rambo* Stalloneu se na nekoliko mjesta omakla umjetnost. Možda je to i dalje strip, ali ovaj ga je put pisao Dante, a crtao Gustav Dore.

mom mišljenju, rame uz rame s, primjerice, Spielbergovim *Bliskim susretima treće vrste*.

Konačno, 1991. Cameron izbacuje nastavak svog prvog hita, film *Terminator 2: Judgment Day*. Već sam ranije ustvrdio da *T2*, kako je film poznat, zaključuje zlatni period američkog znanstvenofantastičnog filma, što je trajao od 1977., godine *Star Warsa*. *T2* nastavlja priču iz *Terminatora*, ali proširenu, uz specijalne efekte koji tada jedva da su se mogli naći igranjima drugdje, i uz dinamično pripovijedanje, koje ne gubi ritam ni na trenutak. Iako je film postigao veliki uspjeh, trebalo je čekati dosta dugo, sve do 2003. i 2009., za nove nastavke, *Terminator 3: Rise of the Machines* Johnatana Mostowa, odnosno *Terminator Salvation* McQ-a. Tu je i serija *Kronike Sare Connor*, ali sa svime time Cameron ima malo veze, što se, rekli bismo, i vidi.

S *Terminatorom 2*, Cameron kao da pomalo gubi interes za znanstvenu fantastiku. 1991. biti će producent akcijsko-surferskog filma *Point Break*, svoje tadašnje (treće) žene Kathryn Bigelow.⁶ Akcionu komediju *True Lies* režира 1994., a sljedeće godine producira pomalo kiberpankerski *Strange Days*, opet pod režijskom palicom Kathryn Bigelow. 1997. svijetu predstavlja svoj prvi gigauspjeh *Titanic*, koji je dobio 11 Oskara, uključivo i za najbolji film, te režiju. Uz sva uzdisanja, mene je osobno *Titanic* ostavio prilično hladnim i desetak se godina činilo da je taj film sidro koje Cameron više nije u stanju otkačiti s nogu. Nakon rada na *Spider-Manu*, kojeg će konačno

⁶ Suzy Amis njegova je trenutna, peta žena i taj brak ima najduži rok trajanja.

2002. režirati Sam Raimi, Cameron je produciraо seriju *Dark Angel*, o genetički iskrojenoj djevojci natproječnih borilačkih vještina koja traži odgovore na pitanja o svom porijeklu. Cameron je i koproducent Steven Soderberghove verzije *Solarisa* (2002.), po Stanislawu Lemu. Na prijelazu stoljeća, Cameron se primio ambicioznih podvodnih dokumentaraca, nudeći ih na tek stasalom 3D-tržištu. *Ghosts of the Abyss* (2003.) nastavlja njegovu fascinaciju *Titanicom*. U *Expedition: Bismarck* (2002.), Cameron će obići još jednu podmorskog grobnicu, ovaj put nacističkog bojnog broda potopljenog 1941. *Aliens of the Deep* (2005.) pravi paralelu između života u ekstremnim uvjetima velikih dubina i, u znanstvenofantastičnom finalu, onog kojeg ćemo možda naći na drugim planetima. Konačno, 2007., bavio se i navodnim Isusovim grobom u *The Lost Tomb of Jesus*.

U lipnju 2005., Cameron je objavio da paralelno radi na dva projekta. Jedan je trebao biti *Battle Angel*, ekrанизacija mange *Battle Angel Alita* Yukito Kishiroa. Drugi, tada znan kao "Projekt 880", postao je *Avatar*. Međutim, ispada da je *Avatar* projekt koji Cameron vuče od prvog sinopsisa još od 1994, a da se tako dugo čekalo na njegovu realizaciju jer je autor smatrao kako dostupna računarska tehnologija nije na njemu potrebnom nivou.

***Avatar* - izvorišta**

Preskočimo li sve detalje i uzdisanje oko upotrijebljene tehnologije i rezultata, koji su svakako impresivni, kao i zarađeni dolari,

nameće se kao prvo pitanje što su zapravo izvori *Avatara*?

Prilično je očigledno da *Avatar* u cjelini nije pretjerano originalan, ni po priči, ni po stvorenom okruženju koje prikazuje. Čini se da se svatko, tko je u životu napisao makar nešto znanstvene fantastike, smatra pozvanim optuživati Camerona za plagijat. Nažalost, te optužbe nisu sasvim neosnovane, iako su više rezultat općih mesta kojima vrvi scenarij negoli svjesnog plagiranja.

Jamesa Camerona, koliko god značajan bio, ne može se, naime, optužiti za neku veliku originalnost. Sjetimo se da je *Terminator* bio predmetom spora i izvansudske nagodbe s poslovično svadljivim Harlanom Ellisonom, čija su djela navedena na odjavnoj špici kao inspiracija za film. *Aliens* je izravni nastavak *Aliena* (koji također vuče rep spora s A. E. Van Vogtom!), a *Bezdan* se može tumačiti i kao podmorska varijanta *CE3K*. *True Lies* remake je francuskog filma, a *Titanic* ekrанизacija (tada već ne znam koja po redu!) pomorske katastrofe. I *Dark Angel* mene je po mnogo čemu podsjetio na neku siromašnu verziju Kishirove *Alite*. To su činjenice koje se možda nekom neće dopasti, ali stoje.

Avatar, tvrdi se, ima mnogo sličnosti s nekim znanstvenofantastičnim tekstovima. Čim sam čuo sinopsis, na pamet mi je pala Ursula Le Guin i *Svijet se kaže šuma*. Spominje se priča *Call Me Joe* Poula Andersona, o paraliziranom čovjeku koji svojim umom nadzire udaljeno tijelo. Neki su se sjetili serije romana *Podnevni svemir* braće Strugacki, iako se sam Boris od toga ogradio. Primjera bismo vjerojatno mogli navoditi na stotine: eto, našlo bi se sličnosti i s

novelom *Škorpion na jeziku* Predraga Raosa. A gdje je tek serijal *Dragonriders of Pern* Anne McCaphrey? Je li Cameron sve to iščitao dok je pisao *Avatara*?

Izvan žanra, *Avatara* se tematski uspoređuje s nizom filmova koji govore o sudaru zapadne kolonizatorske civilizacije s urođenicima.

Taj sukob traje barem od otkrića Amerike pa sve do danas, samo se njegovo žarište seli diljem svijeta. Podsjetimo, otkrićem Amerike počeo je dugi proces naseljavanja i iskorištavanja američkog kontinenta, pri čemu je indijansko stanovništvo manje ili više sistematski porobljeno, ako ne i mjestimično istrijebljeno. Najprije su ognjem i mačem, a u sjeni križa, uništene predkolumbovske civilizacije Asteka, Inka i Maja. Istovremeno su istrebljeni karipski Indijanci. Sjevernoamerički Indijanci prvo su instrumentalizirani u sukobima tadašnjih kolonizatorskih sila, Francuske i Engleske, te kasnije novostvorenih Sjedinjenih Država i Engleske, da bi onda u 19. stoljeću bili "etnički čišćeni" sa svih prostora predviđenih za bjelačko naseljavanje i manje-više "humano preseljeni" u "rezervate". Iako danas američki Indijanci aktivno stupaju na političku scenu i obnavljaju svoj identitet, konflikti nisu prestali, posebno kako tzv. civilizacija prodire i uništava amazonsku prašumu. Prastanovnici Australije doživjeli su sličnu sudbinu, pri čemu su oni na Tasmaniji izlovljeni do posljednjeg živog čovjeka. Nedavne isprike u kontekstu socijalne marginalizacije zvuče pomalo šuplje, koliko god davale nade u promjenu stavova.

Istim procesima moglo se svjedočiti i u Africi, od lova na robeve do sredine 19. stoljeća, preko brutalnog kolonizatorskog izrabljivanja (kao najsuroviji primjer često se navodi Belgijski Kongo), pa do današnjeg iseljavanja Bušmana da se očisti prostor za eksploataciju dijamanata.

Varijacija na tu temu svakako je i konflikt s islamskim narodima u središnjoj i zapadnoj Aziji, s trenutnim vrhuncima u Afganistanu, Iraku i Čečeniji (onako kako su Portugal, Španjolska, Engleska i Francuska, te, kao manje sile, Belgija, Nizozemska i Njemačka kolonizirali prekomorje, tako su Rusi kolonizirali središnju Aziju i Sibir). Druga varijacija je, primjerice, potiskivanje naroda Ainu u Japanu ili kineska kolonizatorska politika na Tibetu i drugdje unutar NR Kine, a primjera bi se dalo naći i u Indiji ili drugim južnoazijskim zemljama.

Osnovni scenarij uvijek je isti. Zapadna civilizacija širi se na račun prastanovnika, ljudi koje se smatra zaostalima, na nivou kamenog doba (a koji često i jesu lovci-sakupljači), pri čemu se nemilosrdno uništava njihov okoliš. Prastanovnici, ako i uspiju izbjegći potpuni genocid, bivaju silom preseljeni ili, u boljem slučaju, ostaju na margini novonastalog ekološko-poljoprivredno-industrijsko-društvenog krajobraza, pri čemu gube svoj identitet, a cijelo su vrijeme izloženi manje ili više otvorenom rasizmu, nasilju, neimaštini, bolestima i ovisnostima. U suštini, njih se smatra divljacima koje treba pokrstiti, civilizirati i privesti nekim "višim" civilizacijskim i kulturnim vrijednostima, koje, doduše, variraju, ovisno o tome tko provodi taj

proces. Jasno, iza svega toga krije se zapravo najobičnija eksploracija. Eventualni oružani otpor, iako je ponekad dugotrajan, sa svim karakteristikama gerilskog ratovanja, konačno biva slomljen, najčešće brutalnom vojnom premoći. Tek u novije vrijeme, u potpuno izmijenjenom okruženju, neke od tako razorenih etničkih grupa uspijevaju ponovno obnoviti svoj identitet i nametnuti se i kao politički faktor (Indiosi u Južnoj Americi, primjerice Bolivija, posebno ako s druge strane, u međuvremenu senzibilizirane, više nema volje za oružanim odgovorom).

Ono što nam se može činiti kao sukob kolonizatora s "divljacima", međutim, širi se i dalje. Jedna od manifestacija gledanja na svijet u kategorijama pokoravanja i superiornosti i samovoljnog ocjenjivanja tko jeste, a tko nije ljudsko biće, svakako je i nacističko istrebljivanje Židova, koje se onda, da su stvari išle po Hitlerovim planovima, trebalo širiti i dalje. I danas u procesu tzv. globalizacije, viđamo isti misaoni okvir, samo se sada "divljacima" ipak priznaje da su, eto, ljudi. Smrad tog načina razmišljanja dade se vrlo dobro nanjušiti i u našim krajevima u zadnjih dvadeset godina.

Među prvim filmovima koji su problematizirali taj sukob bili su, sasvim očekivano, vesterni. Dok su u ranim vesternima, pa čak i u remek-djelima poput *Poštanske kočije* Johna Forda (1939.), Indijanci prikazani ili kao čisti krvoločni divljaci ili kao elementarna nepogoda, ta se optika mijenja već 1950. u klasiku *Slomljena strijela* Delmera Davesa. S politizacijom vesterna 1960-ih, svjedočimo daljnjoj promjeni stavova. John

Ford će u *Jesen i Cheyennea* (1964.) opisati nasilno preseljenje jednog naroda, dok će Arthur Penn u *Malom Velikom Čovjeku* i Ralph Nelson u posebno okrutnom *Plavom vojniku* (oba iz 1970.) prikazati njihov otpor i ubijanje. Konačno, taj niz vesterna kulminira u *Plesu s vukovima* Kevina Costnera (1990.). Ovi vesterni, a posebno Costnerov, sigurno su jedan od izvora *Avatar*, te taj film svakako treba interpretirati i kao kritiku tog "divljezapadnog" perioda povijesti SAD. O da, zaboravio sam Disneyevu *Pocahontas* (Mike Gabriel i Eric Goldberg - 1995.)!

Na širem globalnom planu, kao prethodnici *Avatar* na pamet nam padaju *Smaragdna šuma* Johna Boormana (1985.) i *Misija* Rolanda Joffea (1986.), oba s temom uništavanja južnoameričkih prašumskih Indijanaca, ili nešto stariji Werner Herzogov *Tamo gdje sanjaju zeleni mravi* (1984.), o sukobu australskih aborigina s rudarskom kompanijom koja želi kopati baš na njima svetom mjestu gdje... pa, sanjaju zeleni mravi. Vidite?

Naravno, možemo i odmahnuti rukom i reći da je sve to kajgod, jer je Cameron zapravo pokrao Hayao Miyazakija i njegovu *Princezu Mononoke* (1997.). Mislim, imamo mističnu šumu u koju je, po sistemu jebe-lud-zbunjenog, upao neustrašivi ratnik (Ashitaka), imamo vojnoindustrijski kompleks s odlučnim vodom (gospa Eboshi) koji uništava okoliš i ludu naslovnu curu što jaše na zvijeri. I pri tome ne bismo optužili Camerona nizašto što sam nije priznao! A vesterna, pustolovnih filmova i anima koje se bave sličnim temama ima podosta, manje ili više dobrih i poznatih.

A opet, da li je Cameron kralj? Ili je jednostavno o mračnim epizodama zapadne judeokršćanske civilizacije progovorio u znanstvenofantastičnim metaforama, kao što su to prije njega učinili mnogi pisci, primjerice Ursula Le Guin ili H. Beam Piper (*Fuzzy Papers*) ili Verkor (*Izopaćene životinje*)? I naravno, Cameron je u *Avataru* progovorio i o današnjem nastavku navedenih procesa, američkim ratovima u Afganistanu i Iraku.

Sasvim je očito da je Cameron osnovnu pripovjednu liniju *Avataru* izvukao iz konkretnih povijesnih epizoda, suvremenih događanja i niza umjetničkih djela, literarnih i filmskih, koji su se njima bavili. Tu je on podjednako grabio i unutar i izvan žanra, zadržavajući u suštini dosta jednostavnu i arhetipsku priču, pa onda i ne čudi što se *Avatar* lako uspoređuje s mnoštvom drugih djela.

Međutim, *Avatar* se naslanja na prijašnje znanstvenofantastične tradicije i na vizualnom planu. Istina, Pandora je do sada možda najimpresivniji i najrazrađeniji tuđinski planet koji smo imali prilike vidjeti. Prisjetimo se, recimo, *Star Warsa*: mnogi tamošnji planeti i tuđinski okoliši snimljeni su, zapravo, u prirodi: Tunis, Gvatemala, Norveška, zapad SAD. To su zemaljski krajolici koji su minimalnim intervencijama i smještanjem u određeni kontekst postali "tuđinski". S druge strane, mnogi daleki planeti realizirani u studijima generičke su gromade kamenja, zastrte maglom i šibane vjetrom iz ventilatora (*Alien*, primjerice). Cameron i njegova ekipa predložili su nam jedan novi svijet, sa svojom ekologijom, naznačenom makar u najgrubljim crtama, ali i sa jednim bitno drukčijim sustavom

međupovezanosti, koji možemo iščitati kao metaforu, ali možemo ga shvatiti - jer ipak je to znanstvena fantastika - i doslovno. Premda, stvarno bih volio vidjeti te evolucione procese koji bi od svih stanovnika planeta napravili plug'n'play periferne jedinice, s već ugrađenim USB kablom i priključkom, te kompatibilnošću o kojoj Bill Gates može samo sanjati. Zapravo, kad već isprazno diskutiramo o toj temi - jer svatko stvara svjetove kakve želi - meni osobno Pandorina biosfera djeluje kao rezultat genetskog inženjeringu. Cameron u *Avataru* (još) ne odgovara je li to tako, i ako jeste, tko ga je proveo. Neki nepoznati međuzvjezdani putnici? Ili neki moćni razumni organizam (Eywa), koji je, jednom razvijen, počeo stvarati vlastiti ekosustav.

Bilo kako bilo, Cameron i njegovi dizajneri itekako su posizali za brojnim izvorima. Da, tu je paleontološko slikarstvo (s meni još uvijek najdražim češkim umjetnikom Zdenkom Burianom kao primjerom). Neka rješenja anticipirao je još Roger Dean. Pa i Tim White. A siguran sam da nitko od njih nije čitao *Plaćenika*, slavni Segrellesov strip-serijal!

Konačno, *Avatar* svojim motivima sumira dosadašnje Cameronove preokupacije.

Podsjetimo, Cameron se od svojih autorskih početaka bavi prije svega poludjelom korporacijom - kao iskazom temeljne izopačenosti kapitalizma - te s njom spregnutom vojnom mašinerijom, punom sebe, a zapravo poprilično nekompetentnom kad se suoči s ozbiljnim protivnikom. U *Terminatorima*, korporacija je Cybergine, koji - u vremenskoj petlji - razvija robotiziranog

ubojicu. U *Aliens*, to je Kompanija,⁷ koja žrtvuje prvo cijelu koloniju, a potom i odjeljenje marinaca ne bi li se dokopala biološkog uzorka. U *The Abyss* se radnja također stavlja u dubokomorsku istraživačku stanicu, koju firma bez puno razmišljanja o sigurnosti ronilaca ustupa mornarici. Konačno, čak i izvan žanra Cameron je ponovio taj motiv, uostalom povjesno utemeljen: u *Titanicu*, brod uzima kobni kurs jer kompanija Cunard želi pošto-poto na svom prvom putovanju osvojiti prestižnu Plavu vrpcu. K tome, svakako je krivnja kompanije što je *Titanic* imao nedovoljno čamaca, pa se ni u skoro idealnim uvjetima koji su inače vladali (Atlantik k'o ulje!) nije moglo provesti uredno spašavanje.

Vojska je druga meta Cameronove kritike. Cameron je post-vijetnamsko "dijete". Politički, moralni i vojni debakl američkih oružanih snaga u Vijetnamu obilno se prelio u njegove filmove osamdesetih. On jasno ukazuje na pogubnu spregu krupnog kapitala, vojske i znanstvenika koji su negdje usput izgubili i zadnju mrvicu potrebe da preispituju moralnost i krajnje konzekvence svoga rada (*Terminator 2*). A kad vojska negdje i navuče čizme i krene raditi, onda se u sudaru s nečim stvarno nadmoćnim ili raspadne (*Aliens*) ili doslovno



poludi (*Bezdan*). Konačno, motiv izdaje na relaciji vojnik-CIA imamo u *Rambu 2*.

Netko je jednom primijetio da onakav prikaz marinaca kakav je dan u *Aliens* ne bi bio moguć nakon Pustinjske oluje 1991. Možda. Možda smo stvarno nakon 1991. mogli vjerovati u nenadjebitost američkih oružanih snaga. Ali se onda dogodio 11. rujna,⁸ te posljedični ratovi u Afganistanu i Iraku, gdje se, čini se, ponavljaju gorka iskustva iz Vijetnama. S tim novim udarcima američkom militarizmu, nakon Vijetnama opet nabildanom u Reaganovo doba, Cameron se mogao opet veselo vratiti bockanju vojske općenito, makar u *Avataru* pri-

kazane kao korporacijska plaćenička struktura.

Cameron nam nedvosmisleno pokazuje i što su posljedice raspojasane moći krupnog kapitala spregnutog s prolupalom vojskom: atomski rat, biološka zaraza, sukob sa superiornim izvanzemaljcima, ekološka katastrofa, brodolom. Sve to kao jasne metafore kraja zapadne civilizacije *as we know it*.

Drugi bitni motiv Cameronovih filmova su iznimno snažni ženski likovi, čiji postupci "spašavaju stvar". Prisjetimo se, Sarah Connor u *Terminatorima* uspijeva preokrenuti tok povijesti,⁹ i to što vlastitom hrabrošću i upornošću, što prihvaćanjem pružene ruke njeni dojučerašnjeg neprijatelja. Jer, Cameron

⁷ Mislim da se ime Weyland-Yutani javlja tek kasnije, u toku razvoja franšize.

⁸ Kad se kompletni američki sustav sigurnosti pokazao nesposobnim - ili se to nije željelo? - zaštiti vlastitu državu.

⁹ Treći nastavak iznevjerio je ovu osnovnu postavku, a time i poruke, prva dva filma, i smatram da u tome leži njegova

nije tehnofob (da jeste, ne bi snimao to što snima, već eventualno filmiće za Sundance). On jasno poručuje da tehnologija nije urođeno zla, već da ona takva postaje njenim naopakim korištenjem. I tako terminator, ubojica iz prvog filma, postaje saveznik i, čak, mogući nadomjestak za oca. Ellen Ripley u *Aliens* u trenutku raspada sistema (koji ju je kao civilnu savjetnicu trebao štititi!) preuzima u svoje ruke planiranje obrane, a onda se, gonjena kao i Sarah Connor majčinskim instinktom, upušta u konačni obračun. Lindsey Brigman, junakinja *Bezdana*, ostvariti će prvi kontakt s izvanzemaljcima i onda, žrtvujući u krajnjoj liniji i sebe (gdje scena oživljavanja djeluje, da, vrlo melodramatski), u bitnome doprinijeti da se izbjegne rat s njima. U *Dark Angel* imamo curu koja mlati sve redom, a svatko tko je čitao *Battle Angel Alitu* zna što sve dotična gospodična umije.¹⁰ Konačno, samosvesnu junakinju imamo i u *Titanicu*, a u manjoj mjeri i u *True Lies*. Čak i u esefičnom završetku *Aliens of the Deep*, ekspediciju pod ledom Europe vodi znanstvenica. I u *Rambu 2* imamo naoružanu vijetnamsku djevojku koja pomaže mišićavom junaku.

Što se žilavih ženskih likova u *Avataru* tiče, imamo ih ne jednu, ne dvije, nego čak tri! Tu je Neytiri (Zoe Saldana, koja je glumila Uhuru u recentno resetiranim *Star Trek*), čija će ljubav u krajnjoj konzervaci slomiti imperijalističku agresiju. Doktorica Grace Augustine (Sigourney Weaver, koja je ... znamo već svi što i gdje) polako shvaća svu kompleksnost Pandore i pokušava u nju uvjeriti

najveću slabost.

¹⁰ Iako, ne znam kako će u PG-13 utjerati sve krvave fineze *panzerkunsta*.

pohlepne menadžere spregnute s *mucho macho* kretenima, a što konačno plaća i glavom. I konačno, tu je Trudy (Michelle Rodriguez, koja je svoje uloge namrgođenih štemerica već vježbala, među ostalima, i kod klasika žanra poput Paula Andersona i Uwea Bolla), u kojoj se podiže pobuna protiv militarističkog stroja čiji je dio i koja, također, taj bunt plaća životom.

Avatar - žanrovska pripadnost i značenja

Najzad, postavlja se pitanje što se to zapravo dogodilo na Pandori? Kojeg je žanra *Avatar* i koje su njegove poruke?

Avatar je, prije svega, znanstvenofantastični film. U njemu se razrađuje strani ekosustav s kompleksnošću koju nismo prije vidjeli u znanstvenofantastičnom filmu (u prozi da, ali čini mi se da su SF film i književnost već davno divergirali). Taj sustav može se promatrati kao extrapolacija onih nama poznatih sa Zemlje, ali odnosi unutar njega nešto su što nam je, na takvom nivou, na Zemlji sasvim nepoznato. Javljuju se prigovori da je takav prikaz ekosustava pokupljen iz James Lovelockovog koncepta Gaie, te drugih novodobnih pseudoreligijskih sustava. Iako Gaiu shvaćam isključivo kao poetsku metaforu sustava u kojem svi ovisimo jedni o drugima, ja ipak na napade koji Pandoru i Eywu posprdno izjednačavaju s Gaiom odgovaram pitanjem: zašto ne? Zašto u svemiru ne bismo mogli naići na Gaiu u praksi, bilo stvorenu masivnim genetičkim projektiranjem i inženjeringom (a meni Pandora liči baš na to), bilo razvijenu kroz eone evolucije? Suština znanstvene fantastike je

da zamisli takve svjetove i onda pokuša s jedne strane razmotriti njihovu plauzibilnost, s druge promotriti kakav bi bio naš odnos s njima, te s treće, da li i na koji način sve to skupa govori o nama ovdje i sada. *Avatar* na svim tim planovima uspijeva.

Avatar uspješno gradi i nove tehnologije. Vojna tehnologija, doduše, već je viđena, čak i u Camerona. Međutim, same zamisli avatara se u žanrovskom filmu baš i ne sjećam, osim ako se nije radilo o nekakvim parazitima ili simbiotima koji se spajaju na ljudsko tijelo. Očito, Cameron izražava vjeru u narastajuću biotehnologiju, i ponovno potcrtava da je učinak tehnologije ipak stvar njena korištenja.

Osim što gradi jedan samosvojni svijet, *Avatar* se čvrsto nastavlja na tradiciju tzv. *military SF-a*, i to na onaj njen kritički dio koji koristi znanstvenu fantastiku da se pobuni protiv rata i militarizma.¹¹ Međutim, mislim da *Avatar* barem donekle nadrasta kritiku koju Suvin upućuje tom humanističkom smjeru unutar *military SF-a*. Naime, on jasno povezuje rat i militarizaciju, te rezultirajući genocid, s procesom kapitalističke ekspanzije i utrkom za profitom, bez obzira na cijenu - ovdje prije svega ekološku i moralnu, a kao rezultat poraza i ekonomsku - koju se plaća. Podsjetimo, Suvin prigovara američkim autorima *military SF-a* da - da se slobodno izrazim - oko jasnog prozivanja te povezanosti obilaze kao mačke oko vruće kaše.

S obzirom na temu kojom se bavi, *Avatar* neizostavno postaje i politički, te ratni film. Tako izričit i nedvosmislen prikaz

¹¹ Za podrobniji prikaz američkog *military SF-a* upućujem na Suvinov tekst "O zvjezdanim jurišnicima i prigovaračima savjesti" u *UBIQ-u 5*.

kapitalističke pohlepe kakav je dan u *Avataru* do sad smo rijetko imali prilike vidjeti u žanru. Kako je *Avatar* reakcija na ono što se svijetom događa već nekoliko stoljeća, a traje i danas, film prevaziđa granice žanra i postaje jasno iskazani politički stav. Stoga uopće ne čudi što je u nekih patriotskih pravovjernika izazvao mrštenje i češkanje po glavi. Činjenica je da je s evropskim pokoravanjem prekomorskih naroda ruku pod ruku išla i ekološka devastacija najširih razmjera. A kako je problem očuvanja bioraznolikosti i ekoloških sustava možda najozbiljniji s kojim se suočavamo - jer je povezan s cijelim nizom drugih problema koji traže rješavanje, te jer je s neuspjehom da se svi ti problemi riješe ugrožen opstanak ljudske vrste - *Avatar* prestaje biti samo zgražanje nad zločinima iz prošlosti i sadašnjosti, već postaje relevantno umjetničko djelo s aktualnim porukama.

A kako Cameron vidi mogućnosti otpora beskrupuloznom kapitalizmu i militarizmu? Jedini mogući otpor on vidi u oružanom ustanku, i u tom trenutku *Avatar* prelazi u ratni film. E sad, američki ratni film vrti se oko dva pola:

1.) mi pobjeđujemo i svladavamo sve prepreke i svakog protivnika - gotovo svi ratni filmovi s temom Drugog svjetskog rata, primjerice;

2.) rat je sranje i što mi tu radimo i mi bi doma i mi smo jadni, ludi i zbumjeni i vidi što nam rade - ovo u blažoj formi počinje još s *Mostovima Toko-Ria* Marka Robsona iz 1954, a onda kulminira u postvijetnamskim filmovima, poput Coppoline *Apokalipse*, Stoneova *Voda* ili DePalminih *Prokletnika rata*.

Rijetko je kada ozbiljno prikazana i ona druga strana, sa svojim strahovima i težnjama. Za Drugi svjetski rat to je donekle i razumljivo,¹² ali američki autori uglavnom nisu našli za shodno da se zapitaju kako se to u tim ratovima osjećaju npr. Vijetnamci...

Vidite u čemu je stvar? Cameron je napravio upravo to. On nije mogao u kontekstu budžeta s kojim radi postaviti svima (prvenstveno svojim sunarodnjacima) pitanje što misli Afganistanac ili Iračanin uvučen u rat protiv terora: fraze koje spominje zapovjednik Quaritch tu su nedvosmislena poveznica. To mu ne bi prošlo. I zato se poslužio esefovskom metaforom.

Vratimo se mi, međutim, otporu. Onog trenutka kad Jake Sully, u svom avatarskom... ovaj... avatatu, jašući nepokorivog crvenog (!) zmaja, siđe među očajavajuće Omaticaye, poruka je jasna da jasnija ne može biti. Nakon njegova govora, u tonu "tuđe nećemo - svoje ne damo", falilo je još samo da se razviju zastave partizanskih brigada. A onda slijedi ujedinjenje svih Na'vija i konačni obračun ... U kojem Cameron lijepo prizemljuje loptu i dosta brutalno prikazuje što se događa kad se gerila frontalno sukobi s nadmoćnom vojskom. Dobije batina. Nažalost, u situaciji kad im korporacijska vojska diktira ritam, drugo im ne

preostaje. A kako je Cameron ipak holivudski režiser, i zato jer mu to postavke svijeta omogućuju, stvar konačno spašavaju čudovišne Pandorine životinje, koje potpuno razbijaju Quaritcha i njegove snage. Naravno, i to može



biti metafora svekolikog naroda (iračkog, afganistanskog, svjetskog?) koji bi se trebao pridružiti borcima (iračkim gerilcima, talibanima, Al Qaedi, ekološkim i političkim aktivistima?) u rušenju kapitalističkog sustava.

Kao što rekoh, ima ljudi kojima *Avatar* izaziva probavne smetnje. Druga je stvar što mene osobno njihovi čirevi samo vesele...

Konačno, ključna je poruka u svim Cameronovim filmovima ona o važnosti i ulozi

¹² A onda, s velikim kašnjenjem, dođe Clint Eastwood - koji bi sasvim lijepo sjeo u *Avatar*, osim što bi glumački pojeo cijeli film - i snimi *Pisma s Iwo Jime*.

ljubavi. Možda ga to čini nepopravljivim romantikom, ali cinizam današnjeg doba postaje nepodnošljiv do te mjere da i nepopravljiva romantičnost djeluje poput svježeg povjetarca u ustajaloj kaljuži.

Odbacujem primjedbe da je *Avatar*, zbog traženja smisla i težnje povratku zamišljenoj prašumskoj arkadiji, zapravo *fantasy*. Ima kritičara koji *fantasyju* prigovaraju da se zalaže za povratak u neko praiskonsko, predindustrijsko stanje, u doba idealizirane ruralne idile. Iako to možda i jeste istina¹³ - što može posebno zabavljati utoliko što ni gospoda oksfordski profesori, a ni njihova sljedba vjerojatno nikad nisu pomuzli kravu - popularnost takvog načina razmišljanja očiti je signal temeljitog nezadovoljstva stanjem koje danas imamo.

S te strane, kako je nezadovoljstvo prvi korak prema promjeni, smatram da se *fantasy* ne može unaprijed krstiti kao retrogradan žanr, pa da se onda ta ocjena implicitno prenosi i na *Avatar*. Cameronov film govori o borbi jednog naroda za očuvanje svoga doma. Ako ćemo to proglašavati retrogradnim - što bi sigurno bio stav onih koji prvo pokore, potom pokradu, te najzad bace mrvice tobоžnjeg razvoja - onda mi se čini da svijet gledamo kroz neke jako iskrivljujuće naočale. A poziv na borbu protiv kapitalizma, militarizma, zatiranja drugih kultura, te uništavanja prirodnog okoliša koji nije nikakva arkadija, već izvor hrane, vode i zraka koji su nam neophodni za opstanak, u današnjem je trenutku itekako progresivan,

uistinu revolucionarni čin dostojan znanstvene fantastike.

Konačno, čini se da je to svjetska javnost i prepoznala. Znamo kako je film prošao i još prolazi, znamo mu zaradu i nagrade. Cameron se okitio Zlatnim globusom. Akademija se između dva filma o iračkom ratu odlučila za onaj realistički (*Hurt Locker* Cameronove bivše, Kathryn Bigelow) i to je možda i pravedna podjela lovorka.

Ono što je međutim bitno, a nadamo se da će imati dugotrajnog utjecaja, *Avatarove* su poruke. One su aktualne, univerzalne, pozivaju na mijenjanje postojećeg i izrečene su unutar znanstvenofantastičnog konteksta na način kako to u žanrovskoj kinematografiji da sada nismo vidjeli. Čak i ako je Cameron proračunati korporacijski profesionalac, kako bi primijetili cinici - a mi bismo se i složili, ali uz opasku "pa šta onda?", znajući da je film vrlo skup sport - *Avatar* i tada ostaje briljantni primjer unutarkorporacijske subverzije koja nam je danas i više no potrebna.



¹³ A rasprave o tome kakav *fantasy* danas treba biti prepuštam za drugu priliku, ali se ograjujem od paušalnih objedinjavanja i jednog žanra.

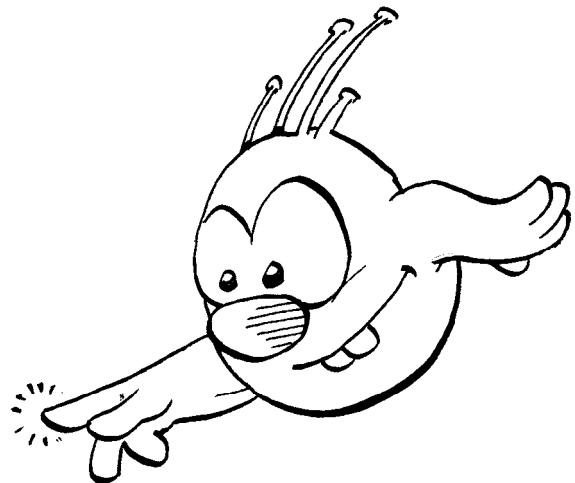
JOANNA RUSS 1926. - 2009.

Dana 29. travnja ove godine, nakon duge bolesti, umrla je Joanna Russ, jedna od vodećih američkih feminističkih autorica znanstvene fantastike.

Rođena je 22. veljače 1937. u gradu New Yorku, diplomirala je na prestižnom sveučilištu Cornell 1957. godine, a nakon postdiplomskog studija na sveučilištu Yale predavala je na nizu sveučilišta, postavši redovitim profesorom na sveučilištu savezne države Washington.

Prvi put objavljuje prozu 1959., a kasnih šezdesetih postaje zapažena autorica, baveći se uglavnom feminističkim temama u znanstvenoj fantastici, ali i temama rodnosti/spolnosti. Bila je dugogodišnja kolumnistica u utjecajnom časopisu "The magazine of Fantasy & Science Fiction", a dobitnica je i niza nagrada, uključujući i prestižnu nagradu Nebula 1972. za kratku priču *When It Changed* te nagradu Hugo za pripovijest *Souls* 1983. godine. Povrh proze (šest romana i četiri zbirke priča), objavila je i niz kritičkih i teorijskih djela, uglavnom vezanih uz problematiku žena. Vjerojatno najglasovitije njezino djelo je roman *The Female Man* iz 1975.

Spomenimo da su u časopisu "Sirius" objavljene njezine pripovijesti *Staromodna djevojka* (broj 10), *Neobična putovanja Amelije Bertrand* (broj 64) te *Divljakusa* (broj 128).



EUROCON U ZAGREBU

SUDJELUJ I TI!

<http://zagreb-eurocon2012.com/>

